

ДРАМА

50

АКО СВЕ БУДЕ ЗАПАД,
ГДЕ ЂЕ СУНЦЕ ДА ИЗЛАЗИ?

БЕОГРАД 2018.

ДРАМА

Број 50, јесен/зима 2018. године

Часопис за позоришну уметност, драму, културу, науку

Излази четири пута годишње

Издавачи: Удружење драмских писаца Србије,

Београд, Господар Јевремова 19

Позориште „Модерна гаража”, Мајке Јевросиме 30

www.drama.org.rs

biljana.ostojic@mpus.org.rs

Главни и одговорни уредник *Миладин Шеварлић*

Редакција: *др Рашико В. Јовановић, Божидар Зечевић,*

Момчило Ковачевић, др Бошко Сувајић,

Слађана (Бранислава) Бушић, Милисав Миленковић,

Иван Панић, Драган Коларевић, Биљана Остјојић

Коректура издавача

Ликовно решење корица *Никола Панић*

Ликовна опрема и техничко решење *Ново Чојурић*

Припрема за штампу *Светозар Станкић*

Штампа и повез “ГРАФОРЕКЛАМ”, Параћин

ISSN 1451–3609

Тираж 300 примерака

Избор илустрација: *Миладин Шеварлић*

Часопис *Драму* суфинансира Министарство културе,
информисања и информационог друштва

Садржај

Драгомир Брзак, <i>Ода говнешћу</i>	5
Миладин Шеварлић, Уз њедесећи број „Драме“	6
Живорад Ајдачић, <i>Културна забава, насиља и секса</i>	8
Божидар Зечевић, <i>Силовање историје.</i> „Српска трилогија“ као жртва	13
Драган Коларевић, <i>Драма без љађоса</i>	16
Драган Мраовић, <i>Писмо декану</i>	21
Милана Бабић, <i>Мали ћилиод стварању националне културне стварање</i>	23
Слободан Вујовић, Против исмевања осећаја за историју	27
Слађана (Бранислава) Бушић, <i>Укоћани у најредак</i>	30

Ecej

Миодраг Новаковић, <i>Активан дојринос ћрећег доба ојстанку цивилизације</i>	39
Драгослав Бајагић, <i>Теслин вихор јесте Свети Мир који делује стварања</i> . .	42

Афоризми

Радивоје Бојичић, <i>Драмосеријал</i>	49
---	----

Хроника

Стефан Симић, <i>Дан (бивше) републике</i>	57
Рашко Јовановић, <i>Од водвиља до трагедије</i>	59
Снежана Кутрички, <i>Фестивал у Казахстану</i>	65
Бошко Сувајић, <i>Због тога смо овде</i>	69
Ана Ђурковић, <i>Дејан Ђурковић – Дејанова љланета</i>	74
Зоран Тодоровић, <i>Улога културе у развоју Источног Сарајева; умјетност или стапаистичка?</i>	79
Кристина Павловић Рајић, <i>Црњански о ћозоришту</i>	84

Поезија

Радован Гајић, <i>Песме</i>	93
---------------------------------------	----

Драгомир Брзак

Ода ғовнешу

Теби, о говно јадно презрено,
Теби, о говно тужно мучено,
Теби, о чедо гузе смрдљиве,
Теби, грешниче ружног имена
Теби, о говно иза плота
И усред скупог меког сомота!

Шта је због тебе суза кануло,
Шта је због тебе кућа плануло,
Шта је због тебе било страхота,
Шта је због тебе пало живота!
И свет се мучи, ради, напреже,
Отима, ара, краде, убија,
Над туђим гробом смело царује,
Са туђим малом срамно рукује
И заклања се туђим грудима
Да све што отме смеље зубима.
Од толке славе овога света,
Од ратне муке, силних поета,
Од великана, силних намета
Најзад испадне парче говнета.

О говно, говно јадно презрено
Свак се од тебе с гнушањем гади,
Ал се свако с тобом и слади.
Ко само лизне говно пчелиње
Тај увек с хвалом тебе помиње.
А шта би било од наше вере
Да вредна пчела восак не сере?
И кад се роди и кад се венчава

И кад је служба и кад је слава
И када човек пође са света
Њему припале парче говнета.

Кад после совре пуне, богате
У дворанама светле палате
Нашем владару говно застане
Тек тада твоја влада настане.
Дајте прашкове, дајте клистире,
Дајте пилуле и еликсире!
Владар се мучи, владар се дере,
Не може јадник да се посере.
Нашто му шума од бајонета
Кад стрепи јадник – судбо проклета
Од луде ћуди једног говнета.

О говно, говно тужно мучено,
Са тобом ћубре њиве, ливаде
И винограде и рукосаде.
Чу ли девојко, мила лепојко,
Ти у ружици говно миришеш,
А у јасмину говно удишеш.

И где год станеш, где год се кренеш,
Где год по свету главу окренеш,
Свуда те говно презрео срета,
Свуд ћеш видети траг од говнета
Баш свуда, свуда са свију страна
Гледа на тебе брдо говане!

Београд, 16. јануара 1892.
(Скраћена верзија)

Миладин Шеварлић

Уз једесећи број „Драме“

Пред нама је, дакле, 50, јубиларни, број часописа ДРАМА Удружења драмских писаца Србије.

То је часопис који жели да, сем о проблематици која се односи на драму, позориште, сродне уметности, културне појаве и прилике, проговори и о ширем контексту у којем смо приморани да живимо и радимо, дакле о друштвеним, политичким, етичким и другим појавама које у велико одређују наше судбине и које могу бити и јесу предмет наше позорности, анализе или критике.

Човек је политичко биће, како је формулисано још у антици, да би у 19. веку била истакнута крилатица „Политика је судбина“. Да бисмо изрекли формулу која би данас изразила утицај политике на све битне аспекте наше судбине морали бисмо да консултујемо Кафку, Орвела, Фукујаму, Бежинског...

Аутори окупљени око часописа ДРАМА Удружења драмских писаца Србије, труде се да дају свој скромни прилог тумачењу света у којему смо се затекли, имајући на уму битне аспекте који одређују правце његовог кретања, од империјалних ратова за ресурсе, преко политичких манипулација и насиља, успостављања невиђеног глобалног тоталитаризма, до изопачавања елементарних критеријума вредности, на свим нивоима живота. Пред нама је, дакле, непрегледан паноптикум згодних апокалиптичких тема, које се иtekако тичу и свакодневице наше несрћене отаџбине. И пошто не можемо да променимо свет, ми можемо бар да сведочимо о њему, да оставимо трага, да будемо сведоци, па макар то био и глас вапијућег у пустињи, али и прецизан попис, такорећи дневник пропадања, као што – док брод тоне – капетан довршава странице бродског дневника...

„Ода говнету“, уваженог класика Драгомира Брзака, на почетку часописа само је мека рукавица, бачена у лице малограђана, лажова, поткупљених гласноговорника „врлог новог света“. Па, зар не плутамо сви заједно у ономе што се звало и зове *cloaca maxima*, дакле „у говнима до гуше“?

Како успевамо да штампамо тај и такав часопис? Тешко! Али, бесмислено би било жалити се на појединости у ситуацији општег распада система вредности. То би било нелогично, наивно, па и приглупо.

Овај комплет од педесет бројева садржи, разуме се, и низ есеја, стручних театролошких и других прилога; критике, хронику културних забивања, кратке приче и увек, на крају, рубрику ПОЕЗИЈА.

Настојали смо да предочимо, на што живописнији, али и аналитички начин, широку лепезу друштвених, уметничких и културних забивања.

Тешко је набројати уметнике, есеисте, научнике, песнике, као и сликаре који су илустровали појединачне бројеве ДРАМЕ, а не огрешити се о многе од њих. Ред је да поменемо макар најстарије: Милосава Буцу Мирковића, Јована Христића, др Марту Фрајнд, др Рашка

Јовановића, др Славенка Терзића, митрополита Амфилохија. Уз извиђење млађима, чији је допринос неоспоран; али онај ко прелиста било који број часописа лако ће доћи до њихових имена.

Поменућу и песнике, међу којима су Слободан Ракитић, Милосав Тешић, Зоран Богнар, Драган Јовановић Данилов, Селимир Радуловић... Поменућу и сликаре: Ољу Ивањицки, Тикала, Бранка Миљуша, Мому Антоновића...

Први број часописа изашао је 2002, дакле, на самом почетку 21. века, о којем смо осуђени да мислимо и у њему живимо. Највише заслуга за покретање часописа несумњиво је имао, сада, нажалост, покојни, наш колега, пријатељ и тадашњи председник Удружења драмских писаца Србије, Миодраг Ђукић. Моја маленкост је, одмах на почетку, добила задатак да уређује ДРАМУ и тај посао ради и данас, трудећи се да часопис, уз помоћ својих колега и истомишљеника, одржи на животу, окупљајући, како ауторе од угледа, тако и нове младе сараднике, који ће, акобогда, наше прогнуће наставити. У времену у којему се трагови прошлих вредности, па и вредности уопште, програмирало бришу – сваки континуитет биће драгоцен.

Живорад Ајдачић

Културе забаве, насиља и секса

Основни циљ светске капиталистичке империје је, сведено речено, да се људски односи меркантилизују, то јест претворе у тржишне, а да се људи и ствари комодификују, то јест претворе у робу. Не само да све треба да буде на продају, већ и људи у својим поступцима треба да се руководе првенствено новцем, као вредносним мерилом свега. Тако су стицање новца, али, и истовремено његово брзо трошење, постављени за средишњу друштвену и личну вредност.

Основна друштвена, као и културна последица оваквог система вредности – у чијем средишту се, симболички, налази култ Мамона – јесте да тиме практично нестаје јавна врлина из друштва. Јер, врлина је спремност на жртву због неког другог, или нечег изван себе. А материјализам, хедонизам и егоизам – то мамонитско свето тројство модерног неолибералног ка-

питализма не траже жртву такве врсте. Они нам кажу „буди што код хоћеш и ради шта год хоћеш – ако при томе трошиш, или заражујеш паре“. Такав произвођач и потрошач је идеални „нови човек“ данашњег система који, управо преко индустрије масовне културе обезбеђује да „проли“ (ниже класе светског – капиталистичког система) прихвати одговарајући животни образац. Од човека се тражи да пре подне буде дисциплинован, послушно роботизован производњач, док напротив поподне и увече, он треба да буде распусни, лакомислено-хистерични потрошач. Тада културни образац „новог човека“ је дакле двострук, са противречним састојцима, али које су баш због своје супротности комплементарне, па зато и функционалне: „нови човек“ до 17 часова треба да мисли само како да, по правилима система, заради што више новца. (Значи, прво газди, па себи), а од

17 часова само да мисли како свој новац што пре и што забавније да потроши.

Тако се „нови човек“, кроз систем едукације и социјализације истовремено подучава да буде „одговоран радник“ – не само дисциплиновани извршилац, већ и неко ко је поентирао све заповести „продуктивне економије“: од оне „чувай газдину имовину као зеницу ока свога“ до оне „ради свесно и по жељно и не питај за награду, она ће доћи“, с друге пак стране тај исти „нови човек“ се подучава да његова „слобода“ наступа тек онда када изађе с посла, те да се та „слобода“ првенствено оваплођује у „забави“. Главна забава је наравно „шопинг“, та мамонистичка молитва која се свесно обавља у својеврсним храмовима – „шопинг моловима“...

Из овакве културне политике „за масу“ могу се извући и основне одлике доминантне масовне културе неолибералног капитализма. Прва суштинска одлика је култура заборава. Зaborав се односи на све оно трауматично, фрустрирајуће или непријатно што се „пролива“ тј. дешава у политичком и економском систему – немоћ, понижење, експлоатације, рутински и механички рад („аргатовање“), нехумани услови становања, односно контроле над материјалном егзистенцијом и политичким одлучивањем... Управо то је оно што у „забави“ треба

заборавити. Отуда је прва функција забаве социјална наркоза, па је тако циљ индустрија забаве масовна продукција хипотетичких (наркотизујућих) представа.

За успостављање пуне достојанствености оног зашто је Томас Карлајл назвао „филозофијом свиње“, потребно је још нешто осим горе описане свакодневне „маркетингашке“ моралике. „Потребно је да ТВ серије, таблоиди, филмови, интернет садржаји непрестано намећу два главна културна фетиша савременог капитализма. Први је секс, други је насиље“, како се наводи у књизи „Демонтажа културе“.

УСВОЈЕНА СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2017. ДО 2027.

„Први је пут у историји да Србија има документ који треба да определи главне путеве развоја културне политике и да стратегија сама по себи неће дати резултате, али ће бити знак темељног определења друштва у датом тренутку“, истакнуто је на расправи у Народној библиотеци Србије 2017. године.

У уводном делу нацрта се налазе начелна питања која до сада нису била решавана нити дефинисана, предмети посматрања ситуација и планови и пројекције за будућност.

„Било је неопходно да се методолошки приступи култури као

свеукупном изразу људског и друштвеног постојања па отуда већи обим нацрта ове Стратегије“, каже министар Вукосављевић. Он је подсетио да се две начелне ствари налазе у уводу Стратегије, а то су дефиниције српског културног језгра, што је уједно и први покушај да се домаћа култура дефинише, и српског културног простора.

По његовој оцени оно најбитније што се налази у овом тексту је покушај да се држава Србија определи да почне са већим издвајањима за културу.

„Наша издвајања за културу су мала, али кроз овај стратешки документ предложили смо да повећања из буџета буду већа, стабилна, одређена, јасна и стимулативна“, напоменуо је.

Такође, у Стратегији је обједињен скуп закона и прописа који би омогућили бољи и чвршћи културни живот, побројане су посебне области у култури и предложени правци њиховог развоја.

ДОНОШЕЊЕ АМАНДМАНА НА ЗАКОН О КУЛТУРИ

У члану 3. прелога Закона стварање услова за заштиту српског језика и ћириличког писма. Неспорна је чињеница да туђи језик, а и латинично писмо угрожавају већ у великој мери српски језик и ћириличко писмо иако су уставне категорије. Језик и писмо су основни стубови националне културе који-

ма се чува и национална свест српског народа. „Језик је наша најважнија библиотека, најважнија институција, најсачуванији архив и музеј где је свака реч у њему културни споменик“ – записао је недавно Матија Бећковић, академик и књижевник.

Треба истаћи признање *За врхунски дојринос националној култури*, који је недавно укинуо бивши министар Иван Тасовац.

На иницијативу Културно просветне заједнице Србије и Координационог одбора уметничких удружења Србије, враћено је државно признање *За врхунски дојринос националној култури*, које је прихватило Министарство културе и информисања и парламент Народне скупштине Републике Србије.

ЗАШТИТА ДОМАЋЕГ СТВАРАЛАШВА

На иницијативу Културно просветне заједнице Србије и Координационог одбора уметничких удружења Србије предложено је да се Законом о култури регулише питање заштите домаћег стваралаштва са најмање 60 % домаћег стваралаштва, што се односи и на радио-телевизијске станице које су покривене националном фреквенцијом.

Установе културе чији је оснивач Република, аутономна покрајина има обавезу да у годишњим програмским садржајима планирају наведени проценат и заштиту

домаћег стваралаштва. Уношењем овог става законски се одређује обим програмских уметничких садржаја чиме се доприноси унапређењу домаћег културног, посебно уметничког садржаја, а што се финансира из буџетских средстава.

На овај начин се доприноси и квалитету културно – уметничких програма и остваривању националне културне политike.

КУЛТУРНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА

Министарство културе и бивши министар Иван Тасовац укинули су чланом 86. Закона о култури *Делатносӣ од ойшишег иншереса* који је донет 1992. године, којим су биле утврђене поименично установе културе и друге организације од значаја за Републику Србију и начин њиховог приоритетног финансирања. Због континуитета њиховог статуса од националног значаја од 2009. године уведен је правни институт установа културе од националног значаја.

Укидањем овог правног института о установама културе од националног значаја и њихово изједначавање са осталим установама културе, оне су изгубиле законом утврђена обележја да су: „установе које имају националну и репрезентативну улогу у откривању, стварању, истраживању, ширењу и очувању националних културних вредности“.

СТАТУС ИСТАКНУТОГ УМЕТНИКА, ОДНОСНО ИСТАКНУТОГ СТРУЧЊАКА У КУЛТУРИ

„За лице које је стекло статус истакнутог уметника, односно статус истакнутог стручњака у култури, у складу са овим Законом, а обавља самосталну делатност, у буџету Републике Србије обезбеђују се средства за уплату доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и доприноса за здравствено осигурање, у складу са законом којим се уређују доприноси за обавезно социјално осигурање.“

Предлогом Законама о изменама и допунама Закона о култури не брише се члан 68. Закона о култури који утврђује појам и статусно питање истакнутог уметника и истакнутих стручњака у култури, на основу већ донетог Правилника и критеријума за стицање статуса истакнутог уметника, односно истакнутог стручњака у култури, чији статус на предлог удружења, односно савеа националних мањина, доноси Национални савет за културу.

СТАТУС РЕПРЕЗЕНТАТИВНИХ УДРУЖЕЊА У КУЛТУРИ

Према Правилнику о утврђивању састава и начина рада Комисије за утврђивање репрезентативности удружења у култури и ближих услова и начина утврђивања и престанка статуса репрезентативног удружења утврђен је статус репрезентативног

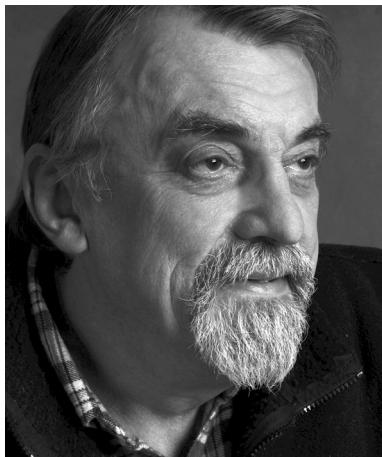
удружења у култури у одређеним подручјима – областима културе наведених у члану 2. тачка 1-25 која су утврђена и у члановима 55а и 55б Предлога Закона (члан 27.)

Прихватијем овог Амандмана избегло би се евентуално расписивање и новог конкурса за поновно утврђивање статуса репрезентативности за удружења којима је овај статус већ утврђен према наведеном Правилнику. Конкурс би могао бити евентуално расписан само за она подручја културе у којима нема утврђена два или ниједно удружење којим је утврђен статус репрезентативности у појединачним подручјима културе, под условом да имају уметнике, стручњаке у култури, извођаче и сараднике

у култури који обављају самостално уметничку или другу делатност у култури, вршећи поверене послове из члана 67. Закона о култури.

Посебно треба истаћи одлуку Координационог одбора репрезентативних уметничких удружења да се репрезентативност уметничких удружења не може укинути досадашњим удружењима која су имала репрезентативност, већ да се изврши расподела око одређених профиле у уметничким удружењима, а посебно решавање питања покрајинских уметничких удружења и њихове репрезентативности, с обзиром на то да Закон о култури обухвата целовитост Републике Србије.

Божидар Зечевић

Силовање исτорије. „Српска трилогија“ као жртва

Целовит филмски призор наше трагедије и херојства виђен оком и умом покретне слике, апогеј новије српске историје и самобитности, сећање на велике дане у тренуцима кад обележавамо стогодишњицу победе у Првом светском рату, једном речи филмска апотеоза Великом рату Србије – још чека свог аутора. Ништа од онога што је приказано на филму и телевизији 2014–2018 није се ни приближило величини и значају ове годишњице, а огроман новац је потрошен; уложен је известан труд, који се ни историјски ни продукцијски није исплатио.

На пример, играни филм *Засланка за војнике* Предрага Гаге Антонијевића показао је неке производне вредности и амбицију да обележи стогодишњицу Великог рата. Овој намери требало је да послуже оквири радње и ликови створени по мотивима једне од најчитанијих српских књига свих вре-

мена, *Српској трилогији* Стевана Јаковљевића, на којој су расли нараштаји. И доиста, Јаковљевићево моћно сведочанство о судбини целог једног народа у рату просто се нудило кинематографском оку, јер је некако филмски и писано, свој у серији снимака који плене својом аутентичношћу. Што је *Засланка* испала слабо ствар је најтеже башке српског филма, која се и овде показала у довољном светлу: танког, неуког и погрешног сценарија. Одавно је познато да наши редитељи више мисле о свему другом до о томе шта би њихов филм требало да каже. Све им у тренутку стварања филма изгледа важније. И расположивост глумаца и рупе у буџету и дејство технике и диктат времена... Фilm је, како би рекао Александар Поповић, „чарапа од сто петљи“ и често се догађа да се због других занемари главна од њих: целовитост и уверљивост радње, њена јединственост, драматургија као уметност и занат.

У овом филму нема драмске целинитости, све је растрзано и готово насумично. Влада нека неразумљива забуна; тешко се схвата велики праведни подвиг једног народа; уверљивост непрестано губи на снази. *Засланка* нам, у ствари, приказује једну велику збрку. Не зна се зашто српска војска 1914. одлази у рат, њом командују збуњени нижи официри, војска бесцјильно лута и не разазнаје смисао ових покрета. У једном тренутку, један од главних ликова, неки поручник, каже у очају: „Погрешно! Све је погрешно!“. Онај ко не зна историју, могао би да се запита: ко је уопште водио овај Велики рат и зашто?

Таква питања није постављала *Српска тирологија* нити утисак метежа и расапа, који оставља *Засланка*, потиче од Стеве Јаковљевића. Напротив, у књизи је све јасно као дан, морал српске војске је изузетно висок у свим периодима рата, сељак-гегула, кога непрестано призыва Антонијевић, зна тачно ко га води и зашто ратује. Утисак метежа потиче од немуштог и слабокрвног сценарија, тј. филмске адаптације Јаковљевићеве прозе. Питање је да ли су сценаристи уопште тачно прочитали изворни наратив пре него што су дошли на бизарну идеју да га по својој волији преврћују и у њега уносе своју памет.

У филму одређену улогу игра јефтини пацифизам, у смислу „бо-

ље да нема рата него да има“ и „што се ми убијамо као животиње?“. Тога није било у *Српској тирологији*, а богами слабо и у целом Великом рату: српски војник знао је добро за шта се бори, а антиратна осећања исказивао својом гигантском одбраном кућног прага и вековних светиња. Уопште, накнадна памет данашњих сценариста потиче од неке постмодернистичке моде да се историја која се догодила, претвара у фикцију, која се никада није ни могла догодити. Шта коме падне на памет о Великом рату може колико хоће да изводи по филму и телевизији, као да наша савремена историографија није већ добрано разрешила кључна историјска питања и као да је историјска слика ствар уметничке (и да ли само уметничке?) уобразиље појединача. То што постоји уметничка слобода не значи да свако може силовати историју када и како нађе за сходно. Одвећ често присуствујемо оваквом силовању, па се на kraју питамо да ли је све то баш случајно и да ли ово обележавање историје потиче од неког ко историју не само да не зна, него и неће да је зна?

У Великом рату нисмо видели српског војника који убија заробљенике, него их је вукао за собом и хранио преко Албаније и кад сам није имао шта да једе. У *Засланки* присуствујемо мучној сцени у којој српски војник убија разоружаног

непријатеља, који се предао; и то још у првој години рата. За једне одузете цокуле „мајор Курсула“ претио је вешањем на Церу (види *Марши на Дрину* Жике Митровића из 1961!). Убијање заробљеника од стране српског војника 1914. је чист фалсификат. Тако нешто једноставно се није догађало и за то дело, зна се, следовао би преки суд и кратак поступак. Шта данашње генерације треба да закључе о ставу и моралу српског војника на основу овог филма, који још уз све то трајућа о пацифизму? Откуд сценаристима *Засланке* идеја и уопште потреба да блате српског војника оваквим измишљотинама? Другим речима, могу ли овако силовати историју и ко им је дао то право?

Ко не зна историју могао би закључити да су српски војници бежали са фронта не само у албанској голготи, него и у Церској бици, што такође може да се гледа у овом филму. У рату се и то дешава, али правити од дезертерства отужну сцену и играти на томе свим средствима ствара утисак да се на водни дефетизам у тадашњој српској војсци био последица ниске војничке свести. То је такође безочна кривотворина аутора *Засланке*, што нас, даље, наводи на помисао да се све ово не дешава случајно.

На кључном месту овог филма Стеван Јаковљевић, аутор *Српске трилоџије*, главом и брадом, сим-

бол српске ратничке врлине и творац наше историје – својевољно напушта ратне другове из три узастопна рата и одлази са фронта у позадину! То што постоји неки (касније ће се испоставити фалсификовани) папир, који му је уручио неко ко за такву – апсолутну немогућу! – објаву није био овлашћен, уопште не мења ствар. Стеван Јаковљевић у сред битке својевољно оставља јединицу и одлази да тражи родитеље на другом делу зарађене земље! Земљо, отвори се! Како је оваква глупост – ма каква глупост! – овакав преисподњи безобразлук, могао уопште да падне на памет ауторима филма, за који тврде да обележава један велики век?! Прави Стеван Јаковљевић оставља фронт на коме је за радио венац славе – то је тек силовање историје и невероватно малагна накнадна памет, за коју просто не можемо да поверијемо да је тек резултат незнაња и дилетантизма!

Прави Стеван Јаковљевић, наравно, није напустио своје другове у одлучној бици, него се није мицао са јежевих леђа пет страшних година. Пошто се већ именом и презименом тако зове у овој лажи, питање је како би се данас осећао у новој улози, коју су му наменили његови потомци?

Земљо не отварај се!

Боље да јунаци спавају. Да ово не гледају.

Драган Коларевић

Драма без йајоса

Све што је утемељено на лажи-ма мора да пропадне. Срби беже од истине као од воде. Срби не воле истину и воду. Зато немају излаз на мора ни на велике реке. Србија једино може опстати ако нестане, ако све прода. Нарочито потомке.

Пишем овај текст који ником није потребан, најмане Србима.

Срби ништа не читају, Срби никога не слушају, Срби све знају, Срби не морају да уче школе, Србима нису потребни научници. Од необољшевичке, авнојевско-правашке револуције 5. октобра 2000. сви Срби су постали експерти за све. Експертзам је завладао Србијом.

ПРОТИВ ДУХОВНОГ И КУЛТУРНОГ ТЕРОРА

„Драма“ је настала као реакција на културни и духовни погром који је почeo 5. октобра 2000. Авнојевско-правашку револуцију, државни удар, извршили су потомци и клонови оних који су окупирали

Србију у октобру 1944, уништили и побили најистакнутије представнике грађанске класе у Београду и Србији, отели комплетну њихову имовину, у октобру 2000. почели су да граде ново грађанско друштво по мери њиховог терора. Такво лицимерје у историји човечанства Бог је увек кажњавао.

Да би Срби искупили своју душу, колико је то могуће, Миодраг Ђукић, са групом пријатеља и истомишљеника, у београдском хотелу „Славија“, на тадашњем Тргу „Димитрија Туцовића“, соба 65, покрену је часопис који се неће само бавити драмским текстовима као позоришним феноменом, већ драмом, трагиком свеколиког Српства. Био је то слабашан али неуништив зрак светлости у необољшевичком мраку досовског терора.

Срби су били одушевљени необољшевичком револуцијом, испуњени су сви њихови снови, решени су сви њихови проблеми. „Драма“ је настала у намери да овај часопис,

скромног тиража и друштвеног утицаја, буде документ да се бар неко тада бунио против свега што се до гађало, нарочито против погубне културне политике, денацификације и проглашења Срба за нацију која је генетски „нацистичка“.

САМО СЕ БУДАЛА ДВА ПУТ САПЛИЋЕ О ИСТИ КАМЕН

Прећутана прошлост нам се враћа, по ко зна који пут, немилосрдно се свети због ненаучених лекција. Срби и даље мисле да ће их незнање, безобразлук, вербална агресија учинити владарима света – ријалити је спас за Србе и Србију.

Неко може да каже: Кад су изгубили Косово, Срби су све изгубили!

Други могу да кажу: Косово је канцер који треба одстранити да не би захватио цело српско тело! Больест остати без једног дела него да цело тело заврши у цехенему.

Неко може да каже: Заборавите Косово оно никад није ни било српско, увек је било албанско!

Чује се и ово: Косовски мит је лаж која је скупо коштала Србе, и довешће их до потпуног уништења, ако ту историјску неистину не забораве.

БЕОГРАД ЈЕ ЈОШ 1991. ТРЕБАЛО СРАВНИТИ СА ЗЕМЉОМ

Има и оваквих научних истина: Православне цркве и манастире на Космету градили су Албанци и они

су део албанске православне културне баштине. Немањићи су Ни мани!

И ово се може прочитати на интернету (и штампи), то говоре деца бивших моћника, авнојевско-правашких комесара: Да је Београд, на време, почетком деведесетих, сравњен са земљом, спаљен као Содом и Гомор, не би било рата у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини, Космету.

Да би се успоставили нормални односи на „западном Балкану“ Срби морају да одговарају за злочиначку политику, великосрпску агресију, да се извине за све злочине према Албанцима од 1912. до данас!

НОВИ СМИСАО „СРПСТВА“ ИЛИ ШТА ХОЋЕ СРБИ?

Какав је одговор Срба на ова, и слична, питања, на све оптужбе? Не би било изненађење да то Србе уопште не интересује, да неће ни да чују за то, да о свему томе коначну реч треба да каже неко други.

Зар мисле да ће Косово сачувати потомци оних који су у јесен 1944. окупирали Србију, поделили је на три дела, убијали људе из освете јер нацисти нису побили све становнике Србије од 1941. до јесени 1944? Зар очекујемо да Србију сачувају они који су 1944. на грнули у Србију да је казне зато што је 1941. примила (помињу се цифре од 200.000 до 500.000) Србе који су из НДХ пртерани у Србију? Зар хоћемо да Србију сачу-

вају потомци оних који су побили на десетине хиљада цивила да би се осветили Србији што је примила 50 хиљада Словенаца које су нацисти из Словеније претерали у Србију?

Зар Србију да сачувају они који су потомци оних који нису укинули „уредбу“ којом се забрањује повратак 100 хиљада Срба који су претерани са Космета 1941. када је „света српска земља“ била у саставу Велике Албаније коју им је направио фашиста Мусолини?

Зар Космет и Србију да сачувају они који су продали и Космет и Крајине и Републику Српску?

Да ли неко очекује да робовласници ослободе робове? Зашто су их онда оковали у робовске ланце?

Да ли су Срби као народ, и Србија као држава, заслужено пропали?

НЕСПОСОБНИ ЗА КАТАРЗУ

Могу ли се Срби ослободити свих ових ствари, у које су вековима веровали, које су сачувале национални и културни идентитет, ако су заблуда, ако су неистине у које су вековима побожно веровали?

Да ли је српска православна црква вековима лагала српски народ?

Могу ли опстати Срби који су заборавили Ђорђа Бранковића и Јована Рајића, који су се одрекли Доситеја и Вука, Кнеза Михаила, Филипа Христића, Светомира Николајевића, Миће Љубибрatiћa,

Ђорђа Вајферта, Михаила Пупина?

И још једна суманута мисао: да ли ће све што се сматра као српско, што је потврђено као српско (од свих супер и великих сила у XX веку), што је потврђено од Бога, данашњи Срби дати за једног тита (нема никакве везе са Јосипом Брозом Титом)?

Срби су увек живели са другим народима у мултиетничким и мултиконфесионалним срединама. Са њима су живели у пријатељству све док немире, сукобе и ратове ни би потпалили моћни страни фактори.

Ако уопште опстану, Срби ће живети са другим народима, као мањина. У сваком случају **Србима је потребна катаракза**. А да ли је она могућа у времену, неморала, порнографије, наркоманије, свемогућег криминала... када неписмени и полуписмени одређу граматичке и правописне норме?

Све што су генерације Срба, од Косовског боја до 1918. успеле да сачувају и обнове, све што је некако опстало после убиства краља Александра (9. октобар 1934), бивши титови пионири сус....и, или је тако удешено – да су други то урадили а њих наместили као кривце. Срам их било у сваком случају.

Мора се изнова дефинисати српство, али то не може да уради садашња интелектуална „елита“, или да се Срби спреме за нестанак.

Да ли Срби морају да се помире са улогом светских парија? Да ли

могу да схвате да је за њих „реалност ирационална“ све док постоје. И сами Срби су лаж, нису истина. Постаће реални једино кад нестану!

КАКВА МУЗИКА ТАКВА ДРЖАВА

У августу 2018, у време Сабора, Гучу је посетила Марија Захарова, портпарол руског Министарства вањских послова, веома популарна у Србији, дама привлачног изгледа. У Гучи су је дочекали ромски дувачки оркестар, турска песма... Портпаролка је мало одиграла трбушни плес, појела мало масног купуса куваног на посебан начин у земљаном лонцу... све су снимале камере, може се погледати на јутјубу... и то је то. Коментар у таблоидним медијима је био: Захарова је упознала праву Србију. Таблоиди су коначно рекли истину, мада је смисао њиховог постојања производња и ширење неистина.

Доминантна култура у Србији јесу дувачки оркестри и „турска музика“ за коју чак и угледни Турци кажу да нема везе са турском музиком и традицијом. Али то „тресе“ Балканом, то је оригинални производ авнојевско-правашке свести.* Срби сада, у народној музici и фолклору, немају никакве везе са Словенима. Словенска традиција је потпуно избачена из српске свести.

Као да су дочеком у Гучи Срби Захаровој желели да поруче да су већи Турци од Турака**. Али то је савремена народна српска култура и даље се ту нема шта говорити. То је изникло из панегиричко-вашарског типа културе самоуправног доба. Гуча, Егзит, Битеф – у сушини су исто – бране ту панегиричко-вашарску, авнојевско-правашку свест. Исти комесари креирају и финансирају ту свест, то је њихов „допринос“ човечанству.

СРБИ НЕ МОГУ БЕЗ РУСА И РУСИЈЕ?

Историја нам јасно поручује: да није било Русије, не би постојали ни Срби ни Србија. Истина Руси нам нису били наклоњени када је у питању био „Сан Стефански пројекат“, Берлински конгрес... Али Николај II је 1914. сачувао Србију од уништења у заједничком „језуитском“ и „великогерманском“ пројекту нестанка Срба и Србије објавивши им рат. Има ли Русија могућности да заштити православну браћу, нарочито, ако они то не желе?

АНТИСРПСКЕ СРПСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Политику и културу која је раскомадала Српство и Србију инсталirали су нам Совјети и њихови агенти у октобру 1944. Није тито (није ЈБТ) дошао из Лондона или

* <https://www.youtube.com/watch?v=VjUv0y5IoFc>

** <https://www.youtube.com/watch?v=4YwjjYVSkNA>

Париза у Београд, већ из Москве преко Букурешта. Није ли баш тада, у октобру и новембру 1944, за-владао терор над српском интелигенцијом који је надреалиста Марко Ристић поздравио са два своја погромашка текста у „Политици“? Од тада, од тих текстова, нескри-вено или под маском, води се ан-тисрпска политика у Србији и срп-ским институцијама. Бити антир-бин, значи бити привилегован. Бити Србин, значи бити мета. Лака мета. Следбеници команданата и комесара владају српским антисрп-ским институцијама, док се Срби надају да ће се они смишловати јед-ног дана...

То што се са Србима и српским идентитетом додило у октобру

1944. поновило се 5. октобра 2000. Необольшевици, авнојевско-права-шки клонови, дошли су 5. октобра 2000. са запада, преко Будимпе-ште, Сегедина, Чачка и Железни-ка... опљачкали и запалили Скуп-шину и државну телевизију, затим опљчкали, преко кризних штабо-ва, Народну банку и привреду, за-пленили судску документацију, за-посели институције и установе, ра-спродали Србију у бесцење. Као њихови преци! Духовни наследни-ци „надреалистичких“ комесара у култури понашали су се и понаша-ју се исто. Српско културно биће је раскомадано. До сада су се одузи-мали, могу ли Срби да се саберу?

Часопис „Драма“ је доказ да се вреди борити.

Драган Мраовић

Писмо декану

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
Проф. др Љиљана Марковић,
декан

Усије, 7.октобар 2018.

Поштована колегинице професоре др Љиљана Марковић,

Обраћам вам се као „колегиници“ поштовани професоре и декану Филолошког факултета, јер сам дипломирао у нашој сјајној институцији. Желим да вам скренем пажњу на два случаја политизације и политичке индоктринације на мом и вашем факултету, што представља злоупотребу наших студената.

Са неверицом сам примио вест да је генерални секретар НАТО-а Јенс Столтенберг имао на Филолошком факултету у Београду сусрет са студентима скандинавских језика. То што је њему један од тих језика први није доволно да ње-

гову политичку функцију уводите на факултет, јер он тамо није држао лекције норвешког језика, већ, је „инсистирао на томе да је НАТО дефанзивна организација, која постоји не да би нападала или ширила моћ, већ да би одбранила или сачувала неко стање мира“, што је чиста лаж, али су неки студенти, нажалост тако обманути, закључили „да Алијанса није нешто нужно лоше“. Сам чин да се уводи на факултет било чији политички говор је недопустив. Нијам приметио да се Филолошки факултет заинтересовао да се студенти сретну, из дидактичких разлога, са странцима писцима гостима Међународних сусрета писаца у Београду у организацији Удружења књижевника Србије. Лично сам доводио многе значајне личности италијанске културе и књижевности у Србију, али никада нисам могао да организујем њихов сусрет са студентима италијанистике.

Сасвим је могуће да је тако, ако имате на италијанистици професоре који кажу студентима: „Када будете узимали *Пакао* од Дантеа никако немојте користити нашу верзију превода, јер ништа не вაља, пуно је грешака и то дело се не може дочарати на српском језику, као на хрватском, који је иначе комплекснији од српског и има велики вокабулар... никако не користите српски превод, јер нам преводиоци нису едуковани и квалифиkovани за превођење таквог дела“. Напомињем да тај професор није никада ништа превео и да је овај став израз његове личне политичке оријентације која је антисрпска. За разлику од овога, академик проф др Никша Стипчевић, најбољи дантеолог у нас, изјавио је: „Mraovićev prevod izuzetan je podvig, ne samo zato što je u prevodu Danteova rima zadržala puno značenje, već i zato što je lako razumljiv i to je najbolji prevod Danteove *Božanske komedije* na srpski do danas“ (цитат из листа „Данас“ који се штампа латиницом, 16. 03. 2002.). Подсежам вас да је академик био рецензент Комболовог превода Дантеа у „Просвети“ и његов пријатељ, па

тим више овим апсолутно ништи вашег професора италијанистике који се држи анахроног хрватског превода. Поред тога мој превод Дантеа је у школској лектири Завода за уџбенике већ више од двадесет година. Има у овом случају и горих ствари, изнели смо их Колја Мићевић и ја бившем декану Александри Врањеш, али она се потом понела недостојно. Ако ме сећање не вара с тим сте и ви упознати, па вас молим да ово не сматрателичним, јер немате удела у том чину колегинице Врањеш недостојном декана Филолошког факултета, ако занемарује овакав третман српског језика.

Оба ова случаја спадају у политичку индоктринацију студената и сматрам да су политизација наставе што је недопустиво.

Примите моје изразе поштовања за вашу сјајну професионалну биографију, уз моје најбоље жеље за вашу личну срећу.

Драган Мраовић
Књижевник и књижевни преводилац,
са дипломом Филолошког факултета у Београду

Милана Бабић

Мали јрилог сиварању националне културне старатеџије

Вријеме у којем живимо, поред многобројних специфичности, изнедрило је и велику количину факултетски образованих грађана. Парамадоксално, уз сву образованост данашње генерације, осјетан је пад интелектуалне снаге – отвореног и дубоког промишљања, смјелости става, објединjenosti познања и дјелanja. Активизам? Активизам се креће шаблинанизован и маргинализован је.

Владавина политички коректног мишљења представља својеврстан политички догмат данашњице. Готово опсесивно заступање интереса „дискриминисаних група“, прокламовање мултикултуралности, законско ограничење критичког мишљења. Владавина „права“ довела је дотле да умјесто јасно одређених вриједности влада морални и интелектуални релативизам. Антагонизам наше свакодневице садржан је и у чињеници да се данас, као ријетко када, прича о правима и једнакости, а да пракса показује управо супротно.

По Алену де Беноу, француском писцу и есејисти, управо владавина мјешавине „политички коректног“ морализма и користолубивих тржишних вриједности, довела је до идеологије која промовише нарцисоидног незрелог човјека. Појмови који су некада били набијени смислом и значењем данас су постали празни. Истовремено са, „увезеним“ идеолошким продуктима на снази је и својеврсно наметање кокошије перспективе – чекање Другог Христовог доласка је обесмишљено, а са друге стране, данашњем човјеку није бесмислица да чека демократију, коју чека по истом принципу, есхатолошком (долазећем), по којем се чека Други Христов долазак (Зоран Арсовић).

ГДЈЕ СУ ИСТИНСКИ
ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ,
ДУХОНОСЦИ, ЛУЧНОШЕ?

Ако пођемо од премисе да је интелектуалац, човјек који није само завршио високе школе и постао

умни радник, већ човјек који има и ширину видика и знања, и, као најбитније, снагу да своје ставове износи и реализује он у нашој сурвој партијској свакодневници има танак избор – или ће се приклонити некој страначкој опцији или ће гладовати. Страначка условљеност, насиљена још из Брозовог времена, данас је добила хуморан облик, али не и мање болан. Партијска условљеност неминовно доводи до дебиларизације критичке јавне свијести – у први план излазе полтрони и бескичмењаци...

Па где су онда духоносци? На маргини.

РЕЛИГИОЗНОСТ И ИНТЕЛЕКТУАЛНОСТ?

Француски мислилац Жилијан Бенда је у свом есеју из 1927. године интелектуалце видио као малу скupину суперталентованих и веома моралних филозофа. У овом контексту интелектуалац је, неминовно, и религиозна особа који своју религиозност остварује на активистички начин, а не медитативно па стога су Бендини идеални примјери Христос и Сократ. Свјестан да се зло не може искоријенити Бенда је огњавање недјела, његово именовање, видио као кључни задатак интелектуалца. Интелектуалац је, dakле, уједно и пророк, онај који догађаје тумачи одозго. Онај коме је истина позив. Истински говорити може се само језиком пустиње – значиничим усло-

вити мисао сем свијешћу о Закону у себи и на Небу.

Ипак, постоји неколико типова религиозности, а освртање на њих захтијевало би посебну студију...

СРПСКА ИНТЕЛЕКТУАЛНА ЕЛИТА?

Када се данас суди о српској интелигенцији обично се превиђа чињеница да је она неколико пута у току 20. вијека била изложена прогону и затирању. Највећи српски интелектуалци прво су жигосани па протjerани из сјећања Титове Југославије. Но, то није обиљежје само Титовог времена. Нажалост, управо у границама српског корпуса, чишћење интелектуалног кадра претходне власти је континуитет којег се мало ко одриче (у контексту постмилошевићке ере дојдатно условљен притисцима споља). Ипак, тешко је отети се утиску да се ради и о немогућности да се промишља шире, одсуству свијести да реваншизам није плодотворан. Затрованост реваншизмом и себељубљем изузетно је опасна у ситуацији у којој се тренутно налазимо – стању великог притиска и контроле од стране Запада и стварање психоисторијског притиска (нападнуте су основе идентитета српског народа: СПЦ, ћирилица и историјско сјећање на геноцид над српским народом). Ситуација коју је тешко пратити те стога и благовремено дјеловати пријети да потпуно растури могућност интеграције српског бића.

Упали смо у зачарани круг почетака, рушење и стварања, мијењања културних образца са несрећним покушајима одрицања од себе и тежње да постанемо оно што нисмо и никада нећемо бити – Запад. Околности су се додатно замркливале натуреним појмом Западног Балкана (својеврсна „формула“ која суверено влада српским медијским простором) по којем српске земље, које захватају простор централних/средишњих дијелова Балкана, остају подијељење неприродном географском новограницом (М. Степић)...

ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ ФИГУРЕ И КРУГОВИ

Оно што данашњи истраживачи српског културног простора виде као кључни проблем јесте недостатак самосвијесних јаких интелектуалних фигура уједињених истом идејом и стремљењем. Без јаких интелектуалних кругова, територијално разуђен, српски национални корпус је доспио у ситуацију у којој је на снази тежња ка опонашању и усличавању другим културама. Несумњиво је да је комунистички идеолошки хоризонт успио да деградира већину носилаца српске културне свијести. Наметнута је провинцијализација, сервилност и јефтина ангажанованост. Истински грађански интелектуални српски дух потиснут је на успутна прочувавања. 19. маја 1945. године су, између осталих, удаљени са Универзитета: Никола Поповић, Јус-

тин Поповић, Веселин Чајкановић, Петар Ђорђић, Ђоко Слијепчевић. Каква имена и зналци! А шта је тек представљао „Српски књижевни гласник“ прије Другог свјетског рата, и колики је он интелектуални потенцијал нудио у личностима Владимира Ђоровића, Јаше Проdanовића, Слободана Јовановића, Милана Грола. Мноштво слободоумних људи, истинских познавалаца своје струке, али и сродних области, широкогрудих патриота, касније су или маргинализовани или протjerани. Гдје би српски национални корпус отишао да се могао надоградити на ове фигуре велико је питање. Довољно је само прочитати неке ставове Слободана Јовановића па увидјети о каквој се интелектуалној громади ради. Само наслови његових дјела јасно свједоче да је тај човјек био упућен у цјелокупну геополитичку и правну ситуацију тадашње Европе. Или, готово потпуно заборављени, Владимир Вуjiћ – философ, математичар и књижевни критичар, преводилац Шпенглерове „Пропасти Запада“, пријатељ и сарадник владике Николаја. Његов серијал чланака „Европљани о Европи“, написан тридесетих година 20. вијека, представља, и за данашње појмове, философски и животно инспиративна промишљања о ставовима Ђованија Панинија, Мигела де Унамуна, Пола Валерија. Владимир Вуjiћ је први формулисао два велика оквира српске културе – један кога одређује бјекство

Растка Њемањића у манастир и други кога одређује бјекство Доситеја Обрадовића из манастира. Ову мисао ће касније преузети и разрадити поједини савремени српски богослови.

ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ И ПОТКУПЉИВОСТ

Теза да је интелектуалац, самим својим знањем, стекао услов да буде непоткупљив је неодржива. Сасвим је без основа тврдити да познање ствари значи и етичко кодирање према том познању. Данас, када се изгубила и одговорност јавне ријечи, и смисленост поистовјећивања медијске и животне истине, нормално је да се појаве и опстају управо особе чија је интелектуалност купљива, усмјерена ка одређеној политичкој или економској сврси. Јаловости њиховог дјелања непрестани смо свједоци. Иsta лица, исте мисли, исти аналитичари...

Јавна улога модерног интелектуалца ставља у улогу позера, сваштара позваног да одговори на све тајне неба и земље. Питање је колико неко ко претендује да има све знање овога свијета уопште достојан да говори. Ако је сумња аутентично европски појам, шта значи то што она губи на вриједности? Ако нисам у стању да доведем своје размишљање у питање како уопште могу бити отворен за нова сазнања? А ако нисам отворен за нова сазнања како могу да помислим да могу бити неко ко ће имати статус интелектуалца...

ШТА НАМ ВАЉА ЧИНИТИ?

Најприје наставак борбе за историјску истину што значи: наставак борбе за ћирилицу, борба за утврђивање истине геноцида над Србима, борба за интеграцију српског националног бића, борба за медијску заступљеност патриотских идеја, борба за усаглашавање наставних програма с двије стране Дрине, борба против регионализма и наметнутог културног модела који заборавља површношћу и на водном мултикултуралношћу...

Чека нас повратак себи. И растрежњење. Тежак пут. Но наш пут никада није био лак.

Остаје отворено питање колико је заједничка југословенска држава била хтијење, а колико морање. Остаје и чињеница да су Срби, већ два пута – па и сада, кроз европинтеграције, трећи пут – наднационалним интеграцијама заправо спријечени да се национално уједине и интересно вежу за Русију (Миломир Степић).

Оснивањем истурених одјељења УДПС у Крагујевцу и Требињу, у циљу децентрализације и очувања српског културног идентитета и стварања својеврсног антиглобалистичког патриотског блока (Миладин Шеварлић) направљен је мали/велики корак у правцу савладавања духа самопорицања (Мило Ломпар) и кренуло се ка остварењу нашег вијековног сна!

Слободан Вујовић

Лични симп

Проћив исмеавања осећаја за историју

Опасна је флоскула да „треба одбацити прошлост и гледати у будућност.“

То нам саветују из белога света, изасланици Некога, а нико не зна кога, који немају своју прошлост, или од ње (компромитујуће), беже.

Ми прошлост своју имамо. Из ње црпимо идентитет и љубав према земљи и пореклу.

Садашњост која се одриче прошлости, нема будућности.

Кућа, без добрих темеља, не траје. А кућа на туђим темељима, губи име и адресу.

Темељ нам је у прошлости, а корен нашега стабла, отуд сише скове свога опстанка.

Дрво без корена, труне под тетретом туђих плодова.

Туђи плодови на нашем стаблу, нама не требају, бар у духовној сфере у којој имамо традицију и историјски идентитет, значајног народа у Европи и истакнутије цивилизацијске домаћаје од многих, који се данас бусају „европским вредностима“, јер су се докопали Грамате из Брисе-

ла, за коју ипак, немају одговарајући поседовни лист, што ће време, као врховни судија, ускоро показати, када почне темељитије и од „брегзита“, да се разара њихова идеја „Европе без граница“, јер истинска Европа, није унија економија, већ заједница појединачних народа са свим својим специфичностима, што бриселска Комисија покушава да затре, својом глобалистичком идеологијом.

Поручују нам белосветски душебрижници да се манемо митоманије, дигнемо руке од Косова и прихватимо „реалност, да смо Косово изгубили“.

Тако они кажу, а плашим се, да се и у нашој политици, одређени фактори, прилагођавају на ту диктирану мантру, заборављајући да је реалност променљива категорија, те тако и тренутно стање, у изнуђици нових геостратешких околности, врло брзо може да се изменi.

Реалност беше (веровали смо у то) и СФРЈ, као „неуништива заједница свих наших народа и народности“, па где је сад? „Неуни-

штива“ нестаде и у кратком року, потону у мемљиве архиве историје.

Косово нам је у недавној реалности, силом узето и привремено окупирano.

Што је силом отето, вратиће се кад тад, под условом да га се не одрекнемо.

Ако га се одрекнемо, никада више, неће бити наше.

У последњих петнаестак година, наши државни членици, правдајући неке своје политичке потезе, позивају се на Милоша Обреновића и његову мудру политику споразумевања са моћнима, па ето, као и они тако покушавају да спасу Србију.

Требало би ипак да имају на уму, да је Милош својом политиком широј државу, а није је сужавао.

Руси, након 60 година, повратише Крим.

Јевреји су 1000 година чекали да им се отето врати. И дочекали.

Велики су то народи. Нисмо, ни ми, баш много мали.

Нећемо ваљда, добровољно да предамо, оно што је пре 100 година, уз велике жртве, враћено.

Мој ђед Никола, који је „...из Чикаге у Америку, вапором преко морја до Солуна, а од Солуна с пушке на пушку, до Кајмакчалана“, стигао по своју Карађорђеву звезду – грдно би се наљутио!

Много нас је потомака од таквијех ђедова.

Откуд сада журба да се поштото, хитно реши тзв. „Косовски чвр“.

Ако се некоме жури, нама и не мора. Паметан, има времена.

Опасна је и дефетистичка, ма-кар и из најбољих намера изречена теза, како „...Србија, нема више де-цу за рат“, па да ми то питање ре-шимо данас „због наше деце су-тра“. Чему преша??!

Слажем се да наша деца, никада не поведу рат.

Нису то, ни до данас, чинила по-колења Св. Саве.

А шта ћемо, ако ови око нас, своју децу спремају и ударе на на-шу децу једнога дана.

Ко ће их бранити? Ми оistarели??!

Или их то обесхрабрујемо и при-премамо на бежање, које смо имали 1999. године, када су Досови членици побегли код својих „европских при-јатеља“ и код брата Мила, уз кука-вичје образложење да то „није њи-хов рат“, подстицали своје домаћине из НАТО алијансе, да нас још јаче бомбардују док се гинуло на Коша-рама и Паштрику?

Не би нам то ваљало због Ми-лице из Батајнице, Сање са моста у Варварину, пуковника Павловића из изгорелог Мига, Драгана у ин-валидским колицима...

Неће ни Америка довијека. А Самозвана Европа (Европска уни-ја), вратиће се аутентичној Европи (од Атлантика до Урала), када до-ће себи од давитељског стиска америчког пријатељства.

Не жуrimo. Не дајimo и не де-лимо наслеђe, које је недељиво.

Косово је имовина наше деце-од предака, који су га стекли и њима наменили.

Нисмо га ми стекли, па да га крчмимо.

Немамо право с неким делити, оно што је имовина наше деце.

Није ваљда, због Европе??!

Два пута смо, уз помоћ Европе, Америке и наше планетарне наивности и вере у правду и лубав правили Југославију и тако удавили Србију; направили Македонију, устоличили Хрватску, власпоставили Словенију, изгубили Црну Гору, сад би и Косово...

Чему журба? И, доста бре више!

Не бих волео да се једнога дана испостави, како је Ангела са „нашим западним пријатељима“, подстицала журбу скидања бриге са наше деце.

Више пута (1914, 1941, 1944, 1999) су нам ту бригу скидали, тако што су нам родитеље убијали, ти наши „европски пријатељи“.

Сада би о деци да нам брину. Ваљда, то толико, можемо и сами.

А наша деца су много лепа, паметна, поштена и сами их правимо и подижемо.

Без ичије помоћи, и зато имајмо поверења у њих.

Само, дај Боже, да смо на време послушали Душка Радовића, па да и не личе, баш много на нас.

СУТРА је њихова имовина, ми смо њихово ЈУЧЕ.

Свет се убрзано мења. Будимо стрпљиви.

Пре 25 година, један моћни Берлински зид, паде преко ноћи, што беше много јача реалност и тврђа грађевина од тзв. „Косовског чвора“. Рука времена, ускоро ће и њега развезати, зато не сецимо оно, што мора остати цело. Сачекајмо. Имајмо стрпљења, ми смо пролазни, а историја траје и памти, није са нама њезин крај.

Сада нам кажу „чимбеници“ за-ла над нашим народом, како су ономад у вези са Косовом, „можда и погрешили“. Не признајмо њи-хову грешку, постаће правило!

А онда; Војводина, Санџак, Република Српска и ко зна шта још, јер њима „Србија никад није до-вольно мала, да не би била велика“.

На крају ћemo добити, Велику Србију у границама Београдског пашалука.

Велика Србија у Београдски па-шалук, а Велика Албанија, ових дана, куца на Нишке капије.

И, шта сад? Да им и то дамо, већ данас „због наше деце сутра“.

Прст на чело данас, да не би завршио на обарачу сутра.

Потребно је опште јединство, а не свађа и међусобна етикетирања, на позив оних, који би још да нам узму. Потребан је, заједнички пот-хват свих партија и целокупности наше, о будућности српскога на-рода, на његовим слободним и при-времено окупираним просторима – Општи национални програм.

Ово није позив у рат, већ вапај за јединством, да до рата не дође.

Слађана (Бранислава) Бушић

Укојани у напредак

И Београд је добио „златну капију“. У последњем тренутку. Пред закопавање. Раскопавања, где год хоћеш. Светогорска, Скадарлија, Балканска, Трг ослобођења (још се нисмо ослободили), Трг Славије и оде нога. Додуше, ових дана на интернету појавило се: „Из ове земље је требало отићи кад је Тита први пут заболела нога.“ Има и још један натпис у центру Сремских Карловаца: „Кад нам је председник био бравар, сва су нам врата била откључана.“

Ако још нисте пали, на понеки плочник који се сам од себе укопава у напредак, можете достојанствено пасти на улици. А боље и на улицу него на просјачки штап. И шта више о просјачким штаповима када не можете нигде да се појавите, а да вам неко не затражи 20 динара за лекове, 30 за хлеб, 40 за школовање, 100 динара за аутобуску карту. Траже 10 динара за сутра, а човек који им даје ни 10 динара

нара за данас. Ако којим случајем неког, уместо са 10 динара за хлеб, понудите кифлом, или сендвичем рећи ће вам: „Јеси ли ти нормалан? Мислиш да сам ја луд?!“ И онда стварно, ко је ту више нормалан...

Јуче је жену приликом шетње са супругом напао разбојник, отгрнувиши јој ланац са врата. И то, можда је била нека бижутерија. Жена је пала у несвест, од страха и преминула на лицу места. Мене је напао разбојник пре више од годину дана, због тога што сам на глави имала шешир (мислио је ова нека пуна к'о брод)... Оборио ме с леђа скроз на земљу и викнуо је: „Дај торбу, дај паре“. Рекла сам му: „Полако, дају вам све, само ме пустите.“ А када ме је пустио, усталла сам и замолила га: „Дозволите ми, молим вас господине, само да узмем своје књиге и индекс. Остало вам све дајем.“ Он ме је гледао дуже и дуже и ја сам њега гледала – онда ми је отео телефон и одјурио

је са целом торбом (са два дневника, једним писмом, диктафоном, личном картом, неколико студенских хиљада који су се налазили у књизи „Ко сам ја и ко си ти“ Ханса – Георга Гадамера и најважније са пасошом). Кренула сам да трчим за њиме, а онда се само прекрстила: „Жива сам“ и престала да трчим, али страх је остао да ме свакога дана неко може усмртити због тога што носим шешир и правим се да је све у реду, а није. Стомак нема прозоре. Али, контејнер има. А ако хоћете да копате по њему, потребан вам је неки штап.

А кад смо код штапа – ГДЕ ЈЕ НУШИЋЕВ штап са Трга Републике? Да ли је неки разбојник, или бескућник узео га? Ма, вероватно је беба из епрувете, пошто кривци никада неће одговарати за своје злочине. Недужни увек испаштају. Већ више од 5 месеци нестало је без трага и гласа. Нушић и да хоће да нас потера, нема више чиме. Вест о скрнављењу споменика културе на Тргу републике (најзначајнијег комедиографа у Срба и зачетника реторике код нас, Бранислава Нушића) појавила се тек као успутна информација у медијима, да попуни рупу у програму, јер коме је важан један штап, кад је и канапа све мање, па човек и да хоће да се обеси, морао би за сопствену косу, ако је има, или за паукову мрежу, ако је нема, може и за мрежу смрдивуба, ионако је најезда. Такође, крајем јула 2018. појавила се и ин-

формација из Завода за заштиту споменика културе града Београда да ће Нушићу штап бити враћен у августу. Половина је новембра, а од штапа само рупа. Но, ми смо народ који воли рупе. Да имамо на шта да се ослонимо, док пропадамо, све боље и боље и све дубље и дубље. Зло сам невиђено, срам ме било, не могу ни у Позориште да уђем како треба.

Народно позориште на Тргу републике 150. рођендан слави под скелом (да се види како ради – пуном паром). И оно што је још трагичније, директор драме Народног позоришта (човек који је за мање од 4 године донео више од стотину награда Народном позоришту, Култури и нашој земљи) драматург Жељко Хубач бива смењен, дан након интервјуа који је дао за „Политику“ у којем каже да у години када обележавају велики јубилеј премијере неће бити до марта месец (јер, нема новца). У међувремену, ансамблу Народног позоришта је дозлогрдило, па је затражило смену управника Народног позоришта, диригента Дејана Савића (који је и сменио Ж. Хубача). Господин Савић не жели да оде са места управника, Жељко Хубач је смењен без иједног ваљаног образложења! И ко ће да победи? Штрајк упозорења – сат времена пре почетка представе? „Уметнички није ћутати“ каже ансамбл. Није ни неуметнички. Ћутати није људски. А бити лицемеран, још мање. Али, овде су

сви навикнути на химну: „Ћути, овде је добро“.

Висок се стандард километрима (расвете) мери, ћути чује те пензионери. А кад смо код расвете, ускоро ћемо и сијати – као нико. Не треба да чуди што је лајт мотив Маје Пелевић у комаду *Боливуд* инспирисан управо „машном и машнетином“ (Народно позориште, 2018.) и што је исти комад у Суботици био цензурисан (па се појавио у Народном позоришту, хвала Жељку Хубачу). Појавио се и *Балкански шијјун* Душана Ковачевића у несвакидашњој режији Тање Мандић Ригонат неколико дана пре смене Хубача (ту се читају говори Великог)... Али, нигде тако аутентично, храбро и достојанствено се не чује ОН као свуда и у представи ЈДП-а *Заштито је ћољдео гостодин Р* Рајнера Вернера Фасбиндера, у режији, или боље ре-

ћи надрежији Боба Јеличића. И не треба да чуди што је баш овај комад проглашен најбољим на 23. Југословенском позоришном фестивалу у Ужицу „Фестивал без превода“.

Глумци (господин Р – отац – незамењиви Борис Исаковић, мајка – Наташа Тапушковић и син) дуго седе на софи и гледају у публику. И публика ћути. И каже Борис Исаковић („Баш се добро разумемо, добро нам иде“) алудирајући на тишину... И онда са телевизије чује се само један глас – „Повећајемо у септембру. Септембар је у октобру. Октобар у новембру.“ Том логиком живот је у ковчегу. Ковчег у колевци. Позива породица мајстора да поправи софу, али појављују се три мајстора и свакога пута (поправљају непокварене, исправне ствари), једну фотељу, па другу – њих тројица – и свакога пута наплаћују... И да вам не причам даље.

Видите и сами. Одгледајте представу, због потпуно другачије режије, али и изузетне глумачке поделе и надстварне глуме Бориса Исаковића (који ме у једном тренутку подсетио на Николу Симића, у другом на Зорана Радмиловића, а у трећем на Небојшу Глоговца – као да је све њих те вечери оживео). А недостају, и те како. Не треба да чуди што управо Борис Исаковић бива проглашен најбољим глумцем на 23. Југословенском позоришном фестивалу у Ужицу: „Фестивалу без превода“. Да ли би можда требало да затворе ЈДП због ове представе? Ни у лудилу – јер како другачије да сазнамо „Због чега је полудео господин Р“. Мало места за слободу у УМЕТНОСТИ, за слободну уметност!

Ових дана, пензионери су изашли на улицу. О томе нико ни речи. Не видимо да ћемо и ми једном бити пензионери (ако се сме бити пензионер – пошто је овде најважније да радиш док не цркнеш – а то што не плаћају, што не једеш, не идеш у тоалет – ко те пита). „Пензије никад веће“, а могло би и „Враћамо вам украдено“ (само мало, по мало). Правница у пензији (студентска генерација 1968), преко „Твитера“ (унукиног) рекла је нешто против његовог височанства господина Великог и унуку хапсе. Правницу у пензији тумачи не-превазиђена Сека Саблић, а унуку игра најбоља и поновићу најбоља глумица младе генерације – Милица

Гојковић (благодет је и велика награда за нашу уметност и културу – да се појави неко тако млад ко са таквим уверењем, жалом и са толико јаком емоцијом игра и живи театар). Живот у драми и драма у животу. Све то у комаду *Врату од стакла* по тексту професорке на ФДУ Биљане Србљановић, а у режији Јагоша Марковића. (Југословенско драмско позориште – цело на ногама и то на некој од реприза. Дуго и све дуже аплаудирало мраку.) И зграду Факултета драмских уметности бисмо могли да изместимо. Оно земљиште на Новом Београду (ихај, па добро и за виноград)... Да ли баке треба да покрену револуције (јер, оне су се нечemu и надале), бар преко друштвених мрежа, или младе генерације (које све више и све чешће желе да оду) – „Нећу да живим у овој *српној земљи, хоћу да одем, само да одем из овог *ишљивог Београда“ (и као да се преплиће лик који тумачи Милица Гојковић у изузетном комаду *Деведесетиће* Горана Миленковића у режији Егона Савина са ликом који игра у не мање данашњем „Врату од стакла“.) Нису много напунили надом генерације рођене деведесетих (који су свесни да болјтка нема и као једини спас и утеху – виде чашицу, цигарету, таблету и одлазак из земље). Неки поsegну и за шприцевима. Неки за психолозима које не могу да плате. Они мало тврдоглавији одлуче се да буду доследни

својој уметности – док не изгоре. Изузетан млади глумац Марко Јанкетић (наследник Мише Јанкетића и Свјетлане Кнежевић) – али не изузетан само због тога што је син Мише и Свјетлане (треба да буде и вероватно јесте поносан што има такве родитеље), већ што истински осећа то што ради као нешто само своје, особено, аутентично, самосвојно гради своју глумачку стазу. И њему и Милици ускоро желимо главне улоге! У комаду *Враћ од сіпакла* уверљиво Марко Јанкетић пита тинејџерку Милицу Гојковић „Хоћеш да се љубимо“, а она му одговара помало растројено: „Може, али да се разумемо, ја према теби не осећам ништа.“ И тако смо дошли до времена безосећајних, времена у којем се плашимо љубави, осећамо да волимо да не бисмо били остављени. Али, зато Велики све воли. И сви су му пријатељи. Док су на позицији. А кад нас истерају из кућа у којима смо живели и стварали годинама и кад нам само лутка запали свећу, јер игра је у правцу ветра, онда долази до суза. И колико срушених детињстава, уништених живота, због капитала. „Shop and go“ то је порука.

Дошли смо до времена у коме нас уче да је новац све на свету и да не треба да имамо никог другог осим њега Великог. И фејсбука још већег. И да је најважније да будемо насмејани и да свету покажемо како нам је лепо тамо негде,

а сви смо у дубокој депресији, прецији – како све да стигнемо и све да успоримо кад нас сви убрзавају. И како да мислимо на здравље, кад још ниједно место нисмо стigli да попунимо... А треба наћи сталан посао, сигуран, (па ако вас малтреријају на послу – ћути и трпи – јер, могу да те отпусте), а онда треба да мислиш да сутра имаш децу. Ка-куву децу? „Па добићеш за свако дете неку суму новца.“ Најстарије сам од четворо деце својих родитеља и могу одговорно да тврдим да од државе сем дечјег додатка ништа, ништа, ништа и још једно ништа нисмо добили. А и ништа је нешто. Зато ваљда ову земљу толико и волим(о)...

Убила се синоћ једна девојка. Била лепа кажу. И један младић је скочио са седмог спрата. И случајни пуцањ усмртио је пешака. Трамвај излетео са шина, па још једног пешака усмртио. И у сред ноћи, осим човека који је на пијаци продао лубенице који је напрасно преминуо и осим рушења у Херцеговачкој и осим Хитне помоћи која је као и увек имала пуне руке послана, у току ноћи гаси се и 143. године Железничке станице Србије. Прокоп постаје нови центар. Мхм, сад је јасно, зато се копало. „Нема хлеба без мотике“, ни демократије без багера, изгледа. А Ана Карењина да је чекала нас да се баци под воз, можда би и преживела. Ето неке користи и од нас.

Јутрос читам кратке приче „Месец и нар“ Михаила Бодироге у аутобусу: „Амилио, ми бисмо да уништимо свет, али свет је већ створен и самим тим је неуништив, Амилио!“

Затворен је Графички колектив, али нема везе, важно је да народ не буде гладан. Гладни све гладнији, а ови сити – никако да се засите, као ми оним чиме нас свакодневно хране. И изгледа да су и нама очи гладне, па никако до краја, него тражимо нова и нова. А могу и палачинке пуњене њима. Или касапница, ма може и купатило. Данас су керамичари министри. Што да не буду. Још кад би поправљали и купатила, тада не би било никаквих проблема. По могућству о свом трошку, а уз то да поклањају и плочице. Докторате од ћевапа, дипломе од пластике.

Али, нико није тако моћан и Велики, ако не можда брдо прстом да помери, или уклони. Па, кад може храст на Савинцу (због аутопута), што не би могао и брдо. Мигранти каже купују куће у срцу Шумадије (Заправо, ЕУ им купује куће). „Алах се увалих“ што би рекао Гаги Јовановић у Црном Груји. И некад погледајмо у небо, ми смо ситнији од звезда, и од тачке ситнији, тек смо мрва, а замишљамо себе као суперхероје који могу читав свет нахранити.

Децу и даље лечимо путем СМС порука и захваљујући фондација-

ма, међу којима је и „Продужи живот“ глумца Сергеја Трифуновића. А откуда све већи број деце оболео од малигних болести? Од осиромашеног уранијума, а што би рекао Лане Готовић у *Белој лађи* тумачећи Шојића „Они су нас гађали осиромашеним уранијумом, а могли су и обогаћеним.“ Када авиони стварају уметност на небу, са свих страна укршавајући га, да ли нас прскају и праше нечим обогаћеним, да и ми угледамо благодет од „златне капије“, сибирског медведа, ирваса, деда мраза, краљевске столице на Цветном тргу у „пет до дванаест“, данас 13. новембра и дванаест и пет на траси између председништа и Скупштине града...

Пита мајка Јања (маестрална и непоновљива) Олга Одановића свога Мому (Момчила – Банета Видаковића) у *Белој кафи* Аце Поповића (Народно позориште), а по режији Милана Нешковића „Мому, хоћеш ли да ти зготовим Белу кафу? Само што немам ни млека ни кафе.“

„Европа је тако тужна“ рекао је још 1944. пишући *Неспоразум*, Албер Ками (нобеловац 1957.) И до дао: „Време је да свет не буде више прљава крчма.“ И ако се питате зашто људи чине зло, можда одговор може да нам да Стари кога у представи Народног позоришта, по режији Вељка Мићуновића тумачи Лане Готовић (који проговори једну једину реченицу, али суб-

лимира све). На питање немоћне Марије (емотивне Вање Ејдус) након губитка супруга: „Боже, зашто људи чине зло“, појављује се Стари (чувар Лане Гутовић) који каже: „Зато што је добро већ учињено.“

Имам, само нешто да вас питам: Колико смо и да ли смо добри дanas?

И како се полако ближим крају ово текста, већ страхујем да ће се до штампе текућег броја часописа „Драма“ појавити нешто толико драматично, да ће све ово бити ништа наспрем тога што ће тек на-

ступити. Ваљда је зато актуелно оно: „Ђути, овде је добро.“ Или „само да рата не буде“. Или „онда су дошли деведесете“. Или „дно, дна“. И под дном дно и над дном дна дно у руци дна дно дна.

Питам се само да ли је можда реп са коња следеће што ће нестати са Трга Републике? Али, отворен је Народни музеј, ко ће сада да гледа у реп. И у коња. А на коњу? Кнез Михаило или Велики, Мали?

Видимо се у Рупи!

Kič spomenik patrijarhu Pavlu trijumf besmisla

Strana

Ecej

**Црква Самодрежа у којој се причестила
Србска војска пред бој на Косову 1389. године**

Миодраг Новаковић

Активан дојринос тарећег доба оистанку цивилизације

Европска унија је, не тако давно, свим својим чланицама наложила да убудуће неће смети да инкриминишу старија лица на раду, односно да нико више неће имати право да поставља оштре старосне границе при запошљавању. Већ усвојеним законима о забрани дискриминације људи по основу расе, пола и мишљења, прикључен је сада и најновији пропис којим се забрањује стварање старосних граница приликом запошљавања и одласка у пензију. У конкурсима неће више смети да се наглашавају старосне границе, осим у случају посебних служби техничке природе које захтевају ангажовање млађих људи. „Тврди се, пише 'Коријере де ла сера', да је дошло до културолошких позитивних промена у односу на раније дискриминаторско понашање према женама и уопште према људима који су превалили шездесету или седамдесету годину живота. Давно смо, ме-

ђутим, од господина Миндвинтера, истакнутог енглеског публицисте и аутора више запажених књига које се тичу трећег животног доба („Јесен живота“, „Грађанство у трећем добу“, „Треће доба у служби људи“...) научили о потреби да је неминовно да о трећем добу говоримо на супстанцијалнији начин. Чињеница је, истиче Миндвинтер, да је то један сасвим нови концепт. Треће доба, то је један огроман број људи чије је радно ангажовање престало, иако још имају двадесет, тридесет, па и више, година пред собом. Зато је, истиче овај аутор, неопходан нов концепт и начин живота. У том контексту један од покрета који су се развили у Европи, јесте Универзитет трећег доба. А то је могућност образовања за старије људе и прихватање могућности да се доживотно учи. Образовање које је Универзитет трећег доба нудио и у чијем је оснивању Миндвинтер учествовао

1982. године у Британији, није се у основној поставци разликовало од оног како је тај покрет био замишљен у Француској, али је у Енглеској тај покрет настојао да буде повезан са постојећим универзитетима. Идеја, коју су, дакле, имали у Британији била је преузета најпре у Аустралији, па и на неким другим местима. Та идеја помаже старијим људима да сами воде своје послове. То је идеја самопомоћи, колективног и кооперативног активирања старијих људи путем настављања активности из домена њиховог самообразовања. Неке од тих активности организују се у кућама самих корисника, друге у локалним сеоским домовима или на сличан начин, али нико за то није плаћен, нема хонорара, ангажује се само мали број објекта. Велика корист од таквог рада састоји се, између осталог, и у томе што старији људи остају у активном контексту са широм друштвеном заједницом, а та духовна и интелектуална активност чини их заинтересованим и бодријим и у испуњењу оних свакодневних, мање сложених и битанлих задатака: духовна енергија преноси се и на план физичке кондиције, па ми у живом сећању исказавају речи које ми је пре више година уместу Стивниџ, на педесетак километара удаљеном од центра Лондона, упутио психолог, професор емеритус лондонског Универзитета и оснивач универзитета

трећег доба у главном граду Енглеске, господин Питер Шеј. „Овим светом, рекао је Шеј, владају и териорију нас, норме олимпијског духа, лепоте оличене у самој младости у физичком изгледу, атлетској грађи коју диктира мода, у барбикама које својом манекенском појавом подстичу анорексичне тежње код младих девојака. Као највећи комплимент мом добром држању и изгледу, наставља професор Шеј, пријатељи са којима се срећем упућују ми речи охрабрења „Како данас изгледаш млад!“, као да ја не знам како изгледам и као да је младост једина особина актуелног знања и лепоте! У исто време, погледајте, људи се диве фасадама стarih зграда, старом намештају, књигама и сликама стarih мајстора. Старост, дакле, има своју лепоту и изглед који би могли да импонују сваком животном добу!“

Настављајући данас оваква и слична размишљања указујем, пре свега, на чињеницу да се заједно са административним чином пензионисања и деактивирања, стављањем у стање мировине, постиже, у ствари декласирање огромног броја људи и њихово присилно слање у ропотарницу историје, у некакав друштвени резерват који је сам себи циљ.

Дакле, не произилази из најновијег законског уређивања друштвеног положаја старијих грађана Европе да је већ класични концепт

оснивања Универзитета трећег доба који је овде изложен, и најбољи, јер је самом себи циљ и јер се ту старији упућују да, мимо општих својих друштвених функција и сазнања, планетарних веза и друштвених токова, комуницирају искључиво између себе и за себе, као да болују од истих болести или као да су чак истог идеолошког уверења!

Није ли боље да се актуелна идеја дуалног образовања и васпитања младих, на пример, допуни дуалним образовањем и ангажовањем свих способних припадника трећег доба који би, у зависности од опредељења младих и у интересу њихове даље специјализације и усавршавања требало да у том заједничком послу нађу своје место и да, уместо сами са собом, са младима комуницирају. Јер, нису увек млади, само зато што су млади, супериорнији! Најбољи пропагатор ове идеје, да не помињемо друге, који је на својим предавањима окупљао највећи број младих, био је познати професор и академик Владета Јеротић.

Исто тако, када се појавила ВАРИОЛА ВЕРА у нашој земљи, осамдесетих година 20. века, болест је изненада запретила не само старима или младима, него и целој цивилизацији! Али, и поред модерних апарати и експертских студија, ту давно заборављену пошаст, нису могли да идентификују млади лекари, него је препознао стари

доктор Коста Тодоровић, који се налазио на прагу деведесетих година, дакле и као лекар и као професор Универзитета у Београду и као академик, као истакнути стручњак у области заразних болести (филм Горана Марковића *Вариола вера* датира из 1982. године!) и, што је најважније, и као учесник у Првом светском рату када се медицина у суровим условима борбе за опстанак сусрела и са таквим оболењем! Додајемо чињеницу да је своје филмове, којима је учествовао и у програмима београдског ФЕСТ-а, на пример, дугометражни документарни *Порто моје младости* и дугометражни играни фильм *Идем кући* португалски филмски редитељ Мануел де Оливијера, снимио у својој 93 години, као и пример да је девастирану Немачку после Другог светског рата успешно из пепела подизао дугогодишњи канцелар Конрад Аденауер, који се из јавног политичког живота повукao тек у својој 87 години!

На крају, познато је да се Халејева комета на обзорју наше планете појављује сваких 75 година. Само они који живе најмање 75 година имају шансу да буду очевици ове занимљиве појаве. Сви остали принуђени су или да верују предању које шире очевици, или да верују аутентичним снимцима! Дакле, много је позваних а мало одабраних, а то су управо они најстарији међу нама!

Драгослав Бајагић

Теслин вихор је симбол Свети Мир који делује само људа

*Информација било које врсте се креће
увек у свим њравцима...*

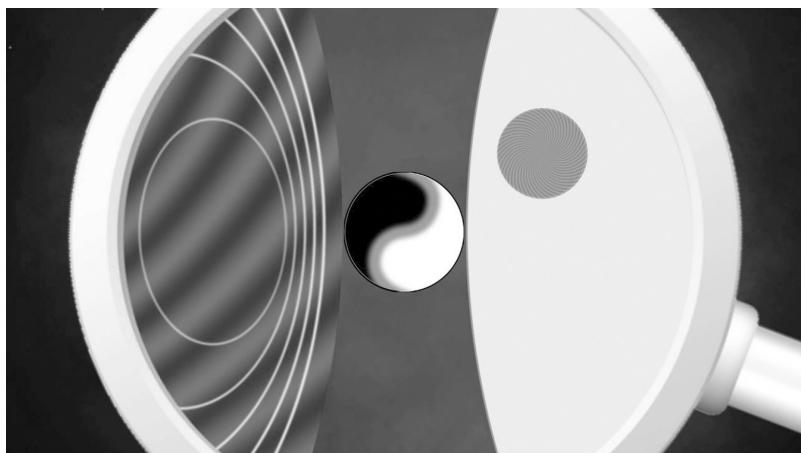
*Информација о крећању било чега
објашњава начин крећања саме
информације...*

(Квантни физичари би морали да прочитају ова два ретка,
и много тога би им било (не)јасније као и мени...)

Ако тврдимо да смо спознали устројство Универзума, морамо то и да потврдимо – да га опишемо кратко и јасно – вербално, формулишемо математички, представимо га графички, поетски, уз помоћ симбола и анимација. Опис мора да

има смисла, да је потентан, естетски савршен, јасан, инспиративан и способан да нам покаже исправни правац кретања и деловања...

Универзум је у својој основи алгоритам који крије одговор како настаје, пред нашим очима. Наста-

Теслин вихор

је, траје и опстаје сад, овде у нама. Зато морамо да га разлучимо на три дела: Интенцију => Потенцију => Егзистенцију. Та подела помаже да хватимо динамику Теслиновог вихора/турбуленцију дугог трајања, покренутом удвојањем Једноте у потентно време и супстанцијални простор од којих настаје све до човека као круне стварања...

Живи смо – преживљавамо у НеМиру/Космосу, на планети коју морамо да напустимо јер на њој владају закони који се косе са нашом природом коју још увек не познајемо као треба. Осечамо да постоје светови са законима који на ма више одговарју, где ћемо упознати, и почети да живимо прави живот, што нас тера да кренемо у сусрет "брегу" јер брег неће прићи нама...

Лево од нас је СвеМир са којим је НеМир/Космос повезан пупчном врпцом и ми у њему где се боримо да убрзамо властито препорађање. Кад се то деси, а то мора брзо да се деси, пред нама ће се отворити врата вечности...

Кад спознамо шта наша природа крије у нама самима, знаћемо да нас наш пут, који је пред нама, води ка звездама где нас чекају наши преци. Дужни смо да их оживимо, и доживимо све што се збивало на нашој планети од искона, и на тај начин престворимо свеукупну прошлост у квантни холограм...

Пре тога морамо да се ослободимо заблуда које нас спречавају да посматрамо свет око нас какав он заиста јесте. Једна од највећих заблуда је претстава о дуалности свега па и нас самих, за шта верујемо да су апсолутне истине и да је живот у дуалном/конфликтном окружењу неизбежна нормалност. Кад схватимо погубност те заблуде, морамо да посматрамо свет из више углова ако желимо да добијемо јасну холографску слику и најшу позицију у њему...

Пре него што почнимо са описом сродних парова сачињених од Васионе, СвеМира, НеМира/Космоса и Универзума за које верујемо да су синоними, морамо да се ослободимо и од ове заблуде која нас спречава да посматрамо СвеМир, НеМир/Космос и Универзум као универзални алгоритам који испуњава Васиону супстанцијалним и потентним садржајем, а са друге стране Васиона/СвеснаНамера прекрива и прожима Универзум Прозирном Копреном/Холограмом...

Сад постаје јасно да су пред нама четири аутономна играча умрежена у два сродна пара квадратног облика. Први сродни, „пасивни“ пар јесте Васиона и СвеМир/Теслин вихор као духовно двојство проистекло из Једноте који су у себи статични. Теслин вихор можемо посматрати као оркан који ремети мир у СвеМИРУ и прву реч у „оку“

оркана где влада апсолутна тишина из које реч жели да изађе да би се огласила...

Други сродни, „активни“ пар је Бог у Немиру/Космосу, где је Бог наредник а човек војник који скупа чине динамични део Свега где обављају неопходне послове. Од нас очекују да им се прикључимо, што морамо да учинимо јер је то наша обавеза од које не можемо да побегнемо...

После тога, биће нам лакше да посматрамо Васиону као безсадржајну холографску подлогу коју ће испунити садржајем преостала три ентитета уобличена у Универзални алгоритам...

Ортодксна физика је обавила огроман посао али је стигла до не-пробојног зида и не може даље. Квантна физика је негде између покретања и непокретности и лута полуслепа у дебелој магли. Назире неопходност сарадње са метафизиком јер жели да уз њену помоћ што пре изађе из мрачног, квантног тунела. Класични физчари још увек нису схватили да је материјални свет илузорност облика без садржаја за разлику од метафизике која се бави суштаственим садржајем без облика...

Квантна физика је открила да се једна честица може наћи на два места у исто време. Из тога извлачи закључак да може бити у стању да телепортира честице веће од атома и то покушава да учини...

Метафизичари знају да је то немогуће пре него што се честица, после квантног скока не реинкарнира у информацију која је повезује са виртуелном честицом у другој позицији и само као таква може да се телепортира...

Метафизичари наслућују да су на трагу који ће их одвести до открића како функционише телепатска комуникација, и тако помогну физичарима да открију начин телепортације информација пре него што се реинкарнира у честицу на другој позицији. Присетимо се да је прва честица реинкарнација прве информације...

Телепатија јесте непосредна комуникација коју не можемо да савладамо све док се не ослободимо гравитације после чега морамо да пробијемо светлосну баријеру. Тек тада ћемо поседовати знање и технологију која ће нам у томе помоћи, а о којој сад можемо само да сањамо...

Пред нама је избор – да чврсто верујемо у исправност свеже визије ако је имамо и останемо сами на брисаном простору, или учинимо све што можемо да је понудимо креативном делу естаблишмента у науци и политици, и заједно кренемо у борбу како би стару парадигму заменили новом и на тај начин прекинули застој у развоју науке и политике...

Век који је иза нас се поклапа са старом парадигмом, а овај пред на-

ма са новом коју још увек нисмо јасно уобличили. Показаће се да нас нова парадигма води до последње препреке која нас дели од смисаоног бивствовања.

Метафизичари се баве спрегом сродних парова коју је најлакше објаснити примером где видимо да метафизика не може без физике и обратно...

Политика и економија су први сродни пар а наука и уметност други. Није тешко приметити да су економија и политика „физикални“ а наука и уметност „метафизикални“. Заједно стварају четворство/квадрат где су сви ентитети повезани дијагонално, вертикално и хоризонтално. То значи да су сви повезани са свима. Овде налазимо квантну повезаност два сродна пара, алгоритмичну тријалност сваког ентитета у односу на остала три, а сви заједно чине квантни холограм који је солидан темељ који чека креативне градитеље да у њега уграде властиту будућност...

Други пример квантно/алгоритамског четворства захтева екстремну способност визуализирања апстрактних мисли и замисли. Ради се о повезаности телепатске комуникације и телепортације информација што је посебна тема...

Није тешко схватити зашто свеже знање које се несебично нуди креативно импотентном делу нау-

чног естаблишмента они не прихватају. Заражени скептом, сујетом и егоизмом жилаво бране истрошену парадигму из страха да не изгубе звање и имање, част и славу. На крају се тешком муком и после снажног отпора предају и повлаче тамо где им је место...

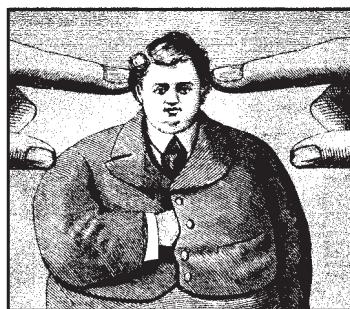
Иста зараза хара и у Србској политици, науци, економији и политици до те мере да сад пасивно гледамо Србију на издисају не чинећи ништа да то спречимо јер је Млитаји Диктатор – убедио велики део народа да ће пасивност и покорност према њему и светским принцевима tame обезбедити вечно благостање. Capo di tutti capi – нам обећава Орвеловски „мир и стабилност“... мантру коју понавља милион пута!

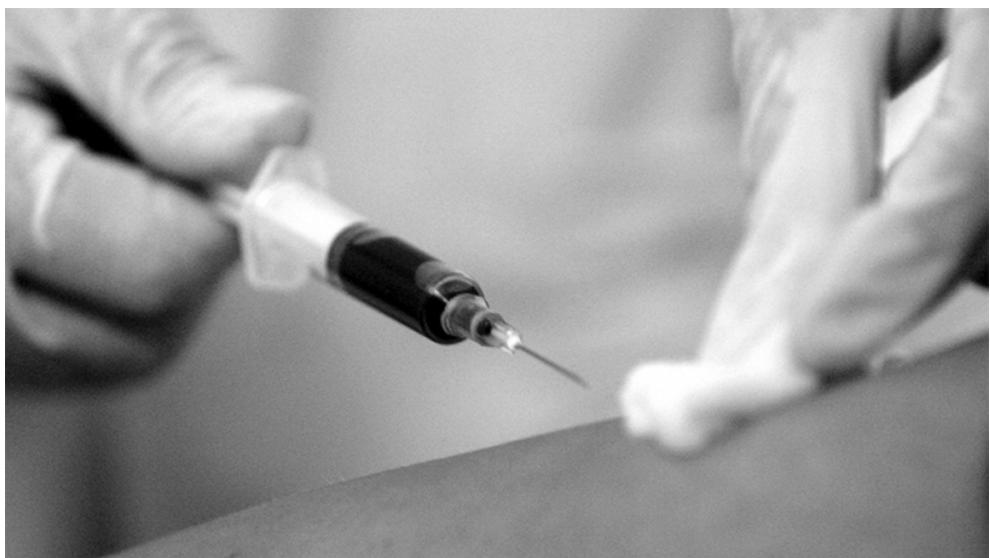
Ми Срби смо слободарски народ са генетски условљеном визијом у себи од искона, што нам на међе мисију коју морамо да осмислимо и понудимо свету који је стао за велике подвиге. Србска ко-смогонија је дужна да прикаже динамичну представу Универзума а метафизика начин деловања нас у њему...

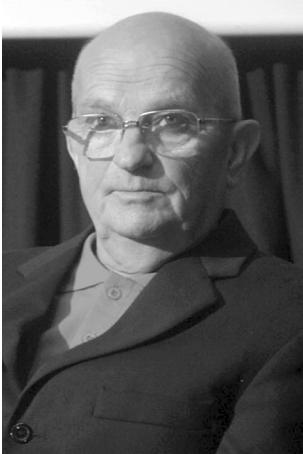
Метафизичка моћ добра већег дела света мора да победи злу физичку немоћ у његовом остатку и прокрчи пут који ће нас увести у Велику Авантуру...

Афоризми

Радивоје Бојићић

Драмосеријал

Да би се гађало јајима, треба имати муда.

Наше љубазно особље увек је ту да вам јебе матер.

Читам “Њујорк Тајмс”. Ни речи о Маци Дискрецији.

Не би било оволиког одлива мозгова, да није толиког просипања памети.

Не види даље од телефона.

Већ се и папа интересује како наша власт постиже толику безгрешност.

У Србаља је одливу мозгова највише допринела секира.

Водич кроз Београд: Иди, бре, у пичку лепу материну!

Нису ни они толики дебили, да не виде колики су имбези.

А за Нобелову награду за мир, предлажемо бенседин.

Изгубио сам свој смарт телефон. И – збогом памети.

Подвио сам реп и – извео куче у шетњу

За разлику од нас, Орвел је остао у 84.

Ти политичар! Лажеш!!!

Тај и у инострана дела уноси наша посла.

Он нас лаже, а ми покварени, па му не верујемо.

Тираносаурус је, ипак, само врста гуштера.

Ајде соколови, чека нас још само лет изнад кукавичијег гнезда.

Лако је сељацима. Они живе у граду.

Кад су млади, стручни и способни људи у питању, нема задржавања на граници.

Да нисам запалио преко границе, овде бих кад тад постао пироман.

Гуча је једини музички фестивал на коме се дува без страха од полиције.

Лако ти се вратити с мора. Пробај ти да одеш!

Ово је његов деби у политици. Желимо му пуно успеха у даљој демилитаризацији.

Синоћ ми је миш прогриз'о чарапицу, нову белу... и тако сам добио отворе за очи.

Не знају да управљају ни гуменим чамцем, а узели државно кормило у руке.

Може се очекивати да држава од оних који копају по контејнерима ускоро почне да наплаћује – рудну ренту.

Кад телефоном разговараш сам са собом – то се зове перпетуум мобилни!

Пуне су нам руке празних шака.

Зинуо је. Биће лажи.

У оној кладионици је моја дедовина.

Да буду оволики идиоти, могу само живи кртени.

Ако волите кувано, уђите у градски аутобус.

Размишља се о избацивању филозофије из школе. Ови, какви су, могли би то да учине и с другом.

Ових сам дана открио Битлсе. Вама који још нисте чули за њих могу рећи – момци уопште нису лоши!

Наш тираносаурес пролива крокодилске сузе.

Имам више од два грама мозга. Да ли сам ја геније?

Кренуо је као Дон Корлеоне, а завршио као Дон Кихот.

Нас материца носи у дијаспору.

Сократ, Платон, Аристотел...А и ја се нешто мислим!

Мој изабрани лекар је Лаза Лазаревић.

Шта је горе, кад писац умре као човек, или кад човек умре као писац?

Прометеју, нисмо желели овакву ватру!

Кад устанем око подне, прво попијем јутарњу кафиџу.

Можда се и ми прикључимо земљама које су повукле признање Косова.

Захваљујући примени високе технологије, из каменог смо ушли у бронзано доба.

Навукао сам га на танак лед. Виски се подразумевао.

Већ тридесет година сам на челу странке и све време се залажем да у политици не буду стално једни те исти људи.

Траже да дониратмо органе, а ми не знамо где нам је дупе, а где нам је глава.

Лудак на престолу. Прави човек, на правом месту.

Пошто се не служи чињеницама, дави нас подацима.

Доле влада. Па, зар може бити доле од овога.

Примиче се крај и нашем финалу.

Не знам да ли да се жалим управи водовода, или одмах да идем на Стразбур?

Лагао бих кад бих рекао да не крадем.

Ходам на прстима, али идем ћоном.

Узми власт. То помаже!

Ови из фудбалског савеза убеђени су да је лопта – равна плоча.

Не знам зашто се хватате за главу, кад вас боли дупе.

Зајебали су нас Словенци. Зајебали су нас Хрвати. Зајебали су нас Бошњаци. Зајебали су нас Црногорци. Зајебали су нас Албанци. Ми Срби смо један много зајебан народ.

Тврдим да је празан. Познајем га као свој џеп.

О њему смо најбоље говорили минутом ћутања.

Мучим муку. Баш сам садиста.

Пronaшли смо краћи пут. Идемо на дуге стазе.

Кад данас мало боље погледам, требало је да зажмурим на једно
око.

Пас био ако лажем, залаја он!

Јесам потпуно ћелав, али ми се од овога коса диже на глави.

Од владајуће странке нема 'леба. Само по неки сендвич.

Политички скандал: онако орангутане назвати мајмунима.

Ако данас кренеш из тачке „а“, мало сутра ћеш доћи до тачке „б“.
Јер, тамо се то зове – точка.

Чим нађемо брегзит, одосмо ми у Европу.

Обрни, окрени! И научих да играм валцер.

За разлику од оних који воле животиње, ја не једем месо.

Чујемо се, видимо се. То је српска аудиовизуелна метода.

Није важно колико човек има година. Нарочито ако нема више од
тридесет.

Нагледао сам се ја, вала, тих глупости. А онда сам искључио телевизор.

Зли језици се куну да се никад не служе говором мржње.

Ја мислио – бесмртни пук, кад оно – парада поноса.

На питање шта је старије, кокошка или јаје, тачан одговор је –
мућак.

Побили смо се око наследства и...И ником ништа.

Венерин брег! Врх брате.

Да нема накнадне памети, не бисмо знали колико смо били глупи.

Рекла ми је судбоносно “не” и од тада живимо у љубави.

Није нама празан поглед, него се овде нема шта видети.

Ставио сам нојево и јаје јапанске препелице једно поред другог.
Набијем ја оног ко рече: “Слично к’о јаје јајету!”

Где су ми кључеви? Где су ми наочари? Где ми је новчаник... и комплетирах Алцхајмера за вечерас.

Из његових уста у Трајанове уши.

Шеснаестерац је наша половина терена.

Ускоро ће први политичари, који немају ни дана радног стажа, стећи услове за старосну пензију. Услове за инвалидску, сви су стекли још одавно.

Требало би подићи меморијални комплекс нашем комплексу меморијалности.

Одкад су ми увалили коску, и ја знам за јадац.

Бранити српски језик! Мислим да је то о кеј.

Хвали Србију, а живи у иностранству!

И дон Корлеоне је био породичан човек, верник, патриота и кум какав се само пожелети може.

Грми, али ја не верујем, док нам то не саопште преко Пинка и потврде преко Информера.

Само политичари верују у оно што нам говоре.

Он је узоран грађанин. Изгледа као да је преко њега трактор прешао.

За самопослугу немам. Али, за пет шоп мора да буде.

Некад господин из руралних крајева. Данас – урбана сељачина.

Спремни смо за наставак разговора. Него, где смо оно стали?

А у далекој будућности чека нас боље сутра.

Били су широке руке. Дали су ми ногу.

Имамо две вести – добру и лажну. Добра вест је да је то била лажна вест, а лажна вест је да је то била – добра вест.

Омладина нам масовно одлази у роминг.

Продајем бубрег, да платим операцију срца.

Не прети прстом, ако ти није спремна и песница.

Двоумећи се између Оксфорда и Кембриџа, остао сам неписмен.

Народ! То се овде догађа сваки дан.

Овај се толико пореди са Титом да то већ постаје култ сличности.

За овакав изглед наших министарки, једино покриће могла би да буде бурка.

Ишао сам Кнез Михајловом и грешком ушао у САНУ.

Кад ће та прошлост, па да и ми идемо на море.

Мој први милион још је и туђим рукама!

Овај лудак би био срећан да је будала.

Наћи ћемо га, макар се сакрио и у библиотеци.

Да сам Достојевски свашта бих рекао о овом идиоту.

Нама и српски представља – језичку баријеру.

Познат сам по томе што се презивам на “ић”.

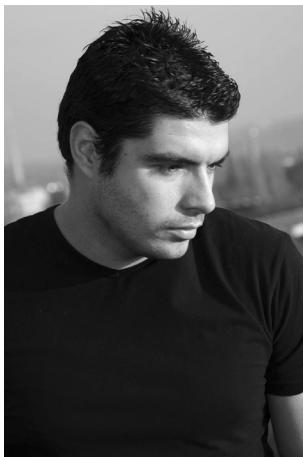
Идемо на свадбено путовање. Моја жена у Шпанију, а ја у Турску.

Хроника

Стефан Симић

Дан (бивше) републике

Фали ми Југославија и живи њени
стубови
Да одем до Бекима Фехмиуа
И поклоним му се за достојанство
којим је зрачио
Да Арсена замолим за неки
литерарни савет
И да запевамо „О, младости...“
Да затекнем Мику Антића
припитог
Да налетим на неки плакат
Индекса
И Даворина Поповића како
испија последњу пред наступ
Да видим право Бијело Дугме,
тада
Или Кему како певуши „Душо
моја“ својој Бранки
Или Балашевића док се није
уморио
О Чорби и да не причам

Фали ми Југославија и њени живи
богови
Радници који се понашају као
господа
И господа која не пати од
величине

Него се ставља у службу општег
добра

Фали ми глумачка дружина која
је играла за народ
У народу, где год да се појаве
А не у рекламама
Фале ми писци који се друже,
песници
А не као ови данашњи
несрећници који не могу ни
да се гледају
Фале ми сви ти велики, усмерени
на људе
А не силне умишљене величине
какве тражи савремени свет

Фали ми братство и јединство
Младост, слобода, полет,
пионири, солидарност
Фали ми Сплит, Скопје,
Љубљана, Сарајево
Фале ми акцијаши и изградња
путева, пруга, мостова
Фалим сам себи онакав какав бих
био
Да сам растао тада
У тим дивним генерацијама

Којима припада мој отац
Педесет и неке
Шездесет и неке
Можда и почетак седамдесетих
Када су рођени

Фали ми онај дух, момачки и
војнички
Који се васпитавао на Макаренку
и „Ништа нас не смје
изненадити“
Фали ми онај дух шездесетих
Студентске борбе али не за
бодове него за револуцију
Представа Коса и „Дај нам
сунца...“
Деца цвећа, хипи,
антимилитаризам

Фали ми онај дух седамдесетих
Фали све оно што је тада било
младо и у зачетку
Што је после отишло у другу
крајност
Као и све друго када се умеша
чист профит и интереси
Фале ми неке слатке илузије у
које се тада веровало
И слатко шаренило света које је
све сивље и бљутавије

Фали још толико тога, да не
набрајам
А највише фале вибрације које су
се осећале у ваздуху
Словенци, Хрвати, Албанци,
Срби, Македонци,
Црногорци, Босанци

На једном месту, у љубави
Пардон, Југословени
На једном месту, у љубави
Фали онај осећај слободе у
грудима
Мањи страх од људи и будућности
Сви они који су били спремни да
притечну у помоћ
Жене које су тражиле мање а
давале више
Мушкарци а не фејсбук
заводници и интернет
војари
Деца улице а не деца компјутера
Чијим мозговима је све техничко
ближе од свега људског

Фали, фали, фали
А највише фалим сам себи онакав
какав бих био

Да сам се родио у том времену
И да сам живео са свим тим
људима
Васпитавао и стасавао
Живо ме занима какав бих постао
И шта бих писао
И за кога

Ко зна, можда исто
Многа шта пролази
Једино су праве инспирације
непролазне
Праве ствари правима су увек
доступне

Рашко Јовановић

Велики рат на Нушићевој сцени

Од водвиља до штрагедије

Боравећи у Француској као избеглица у време Првог светскога рата или како га сада све чешће зову Великога рата, иако се после погибије сина јединца зарекао да више неће ни речи написати, Нушић ће се на наговор пријатеља вратити раду и почети опет да пише и то најпре драму из историјске прошлости *Кнегиња од Трибала*, као и романески опис српског повлачења *Девејсийойејнаесија*. Али, писао је и ведрије странице, поред осталог и једночинку из савременог парискога живота *Не очајавајће никад!*. У нади да ће ово дело, у суштини један духовити водвиљ, моћи да се изведе на позорници неког булеварског театра дао је и да се преведе на француски. Радњу је ситуирао у амбијент француске престонице, и то у време Великога рата – говори се о цепелинима, замрачењима, штедњи, заробљеништву, помиње се битка на Марни итд., уз више других појединости

попут назива улица, француских вина, имена војсковођа и сл. Занимљиво је да у овом комаду Нушић антиципира ситуацију из своје последње довршене комедије *Покојник*. Наиме у водвиљу *Не очајавајће никад!* са фронта је јавље-

БРАНИСЛАВ
НУШИЋ

но да је главни актер Гистав Прото храбро погинуо на Марни. После извесног времена, његова жена Марта, нашавши се у неповољном материјалном положају, удаће се за господина Шабанона, кућевласника. Али убрзо ће стићи вест да Гистав Прото није погинуо, већ је био заробљен и, како је успео да побегне из немачкога логора, усеко треба да се врати кући. Дабоме, овај изненадни долазак покојника, који Марту сматра за своју супругу, пореметиће свакодневни живот брачнога пара Шабанон и проузроковати низ различитих неприлика и забуна, што Нушић користи да разигра комичку радњу и створи бројне сцене прожете вербалним и ситуацијским хумором. Међутим, овај Нушићев водвиль није доспео ни на једну француску позорницу и дugo се сматрало да је тај текст изгубљен. Тек 1992. године Југословенско драмско позориште, у режији Мирослава Беловића, са успехом је приуказало ову духовиту једночинку, коју ће потом извести још и позоришта у Пироту и Приштини.

Нушићева фарса у једном чину *Свејскси рај* први пут је приказана на сцени београдског Народног позоришта 29. маја 1923, у режији Саве Тодоровића, после премијере *Сумњивог лица*. Критичар „Политике“ Светислав Петровић, позитивно оценивши *Сумњиво лице*, дословице је написао: „*Свејскси рај*

је један беззначајан водвиль.“ У суштини Петровићево мишљење одражавало је став критичара окупљених око „Српскога књижевнога гласника“, који су, сви одреда оспоравали Нушића. Да *Свејскси рај* није сасвим беззначајан текст доказује и чињеница да се 1951. године поново нашао на репертоару Народног позоришта у Београду. Нама се чини да је ова фарса реплика на једночинку *Француско-ђруски рај* Косте Трифковића. То неће бити једини пут да се Нушић инспирише Трифковићевим темама и мотивима. Највећа вредност Нушићеве једночинке *Свејскси рај* свакако је у њеним ликовима, и то у приказу Арсе, мајора у пензији, који мисли да би у рату све било боље да су њега питали за савет, као и у скици за једну занимљиву фигуру каква је Газда Мита Бомарше, примитивац, који је за време рата видео света и то непрестано наглашава показујући велику изображеност коришћењем француских речи у свом неотесаном говору. Вративши се после рата из Француске, своју бакалницу „Пролеће“ назвао је „Бомарше“. Иначе, веома је духовита расправа коју Арса води са Тешићем, чиновником у пензији, о појединим сукобима и употреби авиона у Првом светском рату.

У документаристичко-мемоарској прози *Девејсийойејнаесија* Нушић је дао широку, епску слику

ратних збивања, потресно сведочанство пораза који ће се претворити у победу, уз велике жртве и страдања. Кад је вихор рата прошао, Нушић се поново окреће позоришту и пише драму у три чина *Велика недеља* и једночинку *Туђинче*. Драма *Велика недеља* надвезује се не само тематски, него и начином обраде на прозу *Девејтистоје Јанаеској*. Дело је првобитно имало поднаслов *Слика наших тешких дана*, који апсолутно одговара садржају, али и формалној структури драме. *Велика недеља* потресно је драмско сведочанство о страдању једне породице и читавог села у рату 1914-1918, засновано на документаристичком третману аутентичне животне грађе. Као у *Девејтистоје Јанаеској*, Нушић користи властита сазнања и увид у страдања, патње и погибију народа и драмски их обликује, желећи, пре свега, да читава та грађа делује непосредно, сама собом, трагиком верно пренесеном на сцену. Писац се не труди да гради велике драмске ефекте, нити пак тежи да оствари одређен драмски континуитет, јер су животна збивања што их приказује и сама довољно драматична и истински трагична, тако да нису потребне никакве драматуршке интервенције у компоновању материјала. *Велика недеља* у основи је драмски триптих, који приказује прекид мирног сеоскога живота пред ратним упадом неприја-

теља и спонтано повлачење сељака на скровитија места негде у брдима и шумама (I чин), умирање изгладнелих и онемоћалих недужних избеглица у планинским врлетима (II чин) и, најзад, повратак у опљачкано и попаљено село, у којем на рушевинама ипак почиње нови живот (III чин). Уводни, први чин Нушић је написао у традицији (оној најбољој!) наших пучких игроказа, – једноставна је то слика сеоскога живота пред надолазећим претећим ратним вихором, слика којом доминира велика дилема Јоке, мајке која синове и све млађе шаље у рат, а себи задржава право да остане и чува кућу, говорећи: „Кућа је драга као најближи што је драг. Тешко ми је и одвојити се, тешко ми је... Ту сам се довела, ту рађала, ту неговала, ту боне гледала и презздрављала их, ту придржала свећу онима који су умирали. Видиш ову икону... ову софру, овај крчаг... ове вериге... све, све, свака стварка све ми је драго, све је везано за мене, од свега треба да се растанем. Видиш, ту, на тој клупи сам тебе доила; тамо, ено, тамо сам једном плакала кад сам зло уснила за Ивана, а овде, ево овде је покојник дан пред смрт седео, ту ми је казао: 'Јоко, на теби је кућа!' Како ћу ја мимо његову реч, та реч ме његова за кућу везала. Не могу ја маћи с овога прага...“ Приврженост дому, земљи и селу једноставно и емоционално изражена је као

обележје менталитета, као израз поимања егзистенције. Али, ту је и сазнање о неопходности одласка у војску и свесно мирење са том чињеницом. То је основно расположење првога чина, заправо то је финале потресне слике одласка читаве једне породице у ратни егзил, путем којим су пошли и сви остали из села. Иначе, у функцији драмске екпозиције, први чин општештна је слика не само односа у породици Милошевић, него и расположења испуњеног страхом и неизвесношћу због рата. У породици која је без оца, најстарији син Радоје је у војсци, а његов млађи брат, Иван, учи малог братанца, Зорана, како се пуца из пушке... Јока Милошевић доноси судбоносну одлуку да остане у кући и дочека долазак непријатеља. Од тога не одустаје ни на наваљивање Радојево, који је, лакше рањен, сврастио кући да их покрене на повлачење. Сви ће поћи, чак и усвојеница Роса, која је најпре била спремна да остане у кући са Јоком. Атмосферу рата, недаћа и несрће на помолу туробно кроз читав први чин непрестано наговештава канонада непријатељске артиљерије. Добро вођени дијалози, у којима готово да нема и једне сувишне речи, имају фактуру аутентичног народног говора, који каткад може бити успорен или преопширан, карактеристични су за драму *Велика недеља*. Управо на том делу, када

се ради о Нушићеву театру, могућно је сагледати утицај Јанка Веселиновића, мајстора пучкога игроказа.

У другом чину драме *Велика недеља* Нушић описује народно страдалништво у егзилу по снегом зајејаним планинским беспућима у Албанији... То је драмско сведочанство о умирању у којем се појављују разне личности – старци и пролазници, трећепозивци и непознати војници, свештеници и жене са децом и у које је Нушић спретно уплео судбине припадника породице Милошевић. Они се морају растати, јер ће жене и деца ићи према мору да би лађама пребегли у савезничке земље, док се војници упућују даље према Драчу. Уверен да оставља сина Зорана у поузданим рукама Росиним, која се заклиње да ће га чувати као мајка, Радоје одлази са својом јединицом и тако се завршава други чин. Трећи чин *Велике недеље* у суштини је трагичан епилог који има и известне оптимистичке перспективе. Наиме, после ратног вихора дошло је време у којем је потребно залечити ране и обнављати живот. И спред потпуно порушене Милошевића куће окупљају се преживели. Радоје је остао без ноге и сав је изнемогао, ту су Роса и Зоран, сви они затичу Ивана, који је рат провео као одметник са пушком у заличајним планинама избегавши тако да га окупатори мобилишу и од-

веду на рад у њиховим земљама. На рушевинама Милошевића куће, испод којих је сахрањена и Јока, која дом није хтела напустити па је са њим и сагорела, почиње нови живот: Роса и Иван, уз благослов Радојев, венчаће се и са малим Зораном приступити делању на обнови. Док су се договарали са цркве огласило се клепало као позив на вечерњу службу. Окупатори су и звоно из цркве опљачкали! Зато Радоје може да закључи: „Јес, боме, ово је велика недеља... још траје наша велика недеља. Нисмо се ми вратили да живимо, вратили смо се да и даље патимо!“. Тако се суморан епилог *Велике недеље* претвара у апoteозу посвећену мукама и жртвама сељака, од којих се и даље ишчекују напори и прогнућа на савладавању и превазилжењу последица рата. И поред очигледних слабости, које се понајвише огледају у недостатаку праве драмске радње, епској развучености фабуле и понављањима извесних појединости, дело је потресно и саопштва недвомислену поруку према којој победа и повратак у домовину – доносе нове тегобе и патње. Искрено и непосредно Нушић је у *Великој недељи* проговорио о патњи народној, о муци сељачкој и о ратницима и инвалидима истрошеним и изнуреним због учествовања у три рата током друге деценије 20. века, који су остали без признања и материјалне подршке.

Заиста, Нушићу се не може порећи искрено изражен став пијетета према жртвама националне катаклизме Србије у Првом светском рату. Критика је то сагледавала: „Трагедијом једне породице приказана је симболски патња цијелог једног народа. Рефлексија је ту заменила драмску акцију и њу је диктовала бол, проосјећана на лицу мјеста, кад је удес у страховитим перипетијама године 1915. прелазио преко цијеле једне нације. Читава ствар изнесена је на позорницу руком мајстора и познаваоца бинских ефеката, који морају утицати на сентимент гледалаца. Тим средствима савијена је као у аптеози ауреола нашем највећем мученику – брату сељаку, на ком све почива и по ком се све мора препородити. То је и срж, која се као црвена нит провлачи кроз читаво дјело. У том и лежи морална снага дјела.“ – написао је један критичар поводом првог извођења *Велике недеље* у сарајевском Народном позоришту 20. априла 1925, које је наишло на ванредно повољан пријем гледалаца. У Београду *Велика недеља* приказана је у режији Димитрија Гинића 26. октобра 1929, само пет месеци после тријумфалног успеха *Госпође министарке*.

Нушићев комад у једном чину *Туђинче* тематски се додирује са драмом *Велика недеља*, управо са њеним трећим чином. Једночинку *Туђинче* Нушић је мајсторски об-

ликовао, водећи радњу од дискретних наговештаја, који су, противно његовој уобичајеној пракси када је реч о драмској експозицији, у овом случају нејасни и неодређени, те не указују на проблем, који ће избити одједном, у сцени кулминације, када сељак Милун Ранковић, по повратку из рата, дознаје да је његова жена Боса родила туђе дете. После тога сазнања, у наступу беса Милун ће Боси наредити да „купи прње“ и да иде из куће. И даље, Нушић вешто води радњу, која иде као по сечиву ножа. Дете ће наивним обраћањем Милуну, кога ословљава са „тата“, проузроковати да овај измени став, јер схвата да је то дете невино. Све што се дешава после кулминационе сцене у којој је Милун сазнао да му је жена родила копиле представља другу, завршну кулминацију дела која доноси и дефинитивно разрешење. У завршној сцени, наиме, Милун сазнаје да је његова Боса убила насиљника и тада ће јој опростити и дете прихватити – оно ће се звати Ненад Ранковић. Комад *Туђинче*, као и *Велика недеља* уосталом, у драмским разрешењима, као својеврсне поанте, као основу за оптимистички поглед у будућност, узима у обзир младост, у духу народне пословице – На млађима свет остаје. Позната је чињеница да је Нушић волео децу и да је често о њима и за њих писао. Присуство деце и млађих у његовим делима никад

није формално, њихова појава увек је у некој драмској функцији. Тако је и у *Туђинчету*: у згуснутој радњи, у само неколико призора Дете (из уводног пописа лица) постаће Ненад Ранковић и стећи ће оца у Милуну по његову повратку из заробљеништва, Добро понајући дечије способности и њихове могућности глуме, Нушић повераوا одређену радњу малом Ненаду, која је у свему примерена његову узрасту, дакле, у складу са дечијом психологијом. У седмој слици *Туђинчета* Дете испољава не само приврженост према дошљаку, него и склоност према игри те тражи Милунову капу, потом и његову медаљу. Слично је и са малим Зораном у *Великој недељи*, који се у уводној сцени игра пушком. Но, поред тога што је добро познавао дечију психологију, Нушић је исто тако добро познавао и психологију публике: знао је да ће „дечије сцене“ имати велике ефекте код гледалаца, те је на њих свакако и рачунао! Али, то није ни једнога тренутка сметало потресности комада *Туђинче*, напротив, дубоко људска, та сцена доноси припрему за судбоносни преокрет Милунов, који је веома уверљиво у драми и приказан. Управо због једноставности и уверљивости драматуршког поступка комад *Туђинче* може се сврстати међу најуспешније Нушићеве једночинке.

Снежана Кутрички

Фестивал у Казахстану

*О Казашком юзоришином Фестивалу Жанат Хаџијева у Жезгазғану и ғосиовању Ужичког юзоришића из Србије
(из угла члана жирија Фестивала,
Снежане Кутрички)*

Интернационални позоришни фестивал Жанат Хаџијева у Жезгазгану, граду од 100.000 становника на југу Републике Казахстан по први пут се као међународни одржао ове године. У конкуренцији за награде у четири такмичарска дана, од првог до четвртог новембра нашле су се четири представе из земље домаћина, и по једна из Кине, Француске и Србије.

Фестивал је понео име великог казахстанског глумца и истакнутог позоришног ствараоца Жаната Аубакировича Хаџијева, носиоца многобројних признања за развој културе у Републици Казахстану од совјетског времена све до 2016. године, који је своју глумачку каријеру започео у Московскому позоришту и за ког се могло у разговорима са позоришним посленицима чути да је био ученик и сарадник великог Станиславског.

Представом *Црни шал* са поднасловом: поетска драма, **Казашког музичког и драмског театра** из Жезгазгана отворен је, по први пут као међународни, позоришни фестивал. Представа позоришта града домаћина, која се бави тематиком масовног прогона и страдања локалног аутохтоног становништва у 11 гулага, злогласних логора у време Сталинистичких чистки (попут оних у Русији и Сибиру у којој су страдали милиони људи) у виду епског театра са митопоетским примесама истовремено је и истинита историјска прича о судбини казашког народа у сировим историјским и друштвеним околностима тога доба.

Првог дана у поподневним часовима изведен је и Чеховљев комад *Три сестре* у извођењу **Републичког немачког драмског театра**. Тумачењем Чеховљевог комада немачки ансамбл представио је рад

свог позоришта који је будући да је театар мањинских Повољошких Немаца, (оних који су још увек насељени тј. остали за стално као преостаци некада, по казни у сибирске и казашке степе прогнаних немачких војника након Другог светског рата) прилично активан и често на гостовањима у европским позориштима, приказао занимљиво читање Чеховљевог комада експериментишући на веома сведеној и ефектној минималистички уобличеној позорници сценским покретом уносећи у своју глуму велику и за Чеховљеве ликове нетипичну енергију и динамичност.

Другог дана у току пре поднева домаћој публици представило се **Француско путујуће позориште** из Париза представом *Ко сам ја* аутора Џеки Кату које се бави трансродним особама и у оквиру које смо могли да уз стручно тумачење и едукативни приступ о различности пола спознамо сопствене евентуалне предрасуде везане за ту тематику али и испратимо драмском радњом-сведочењем доживљај особе која је променила пол и наставила живот у складу са сопственим бићем.

Након тога гледали смо трагикомедију *Рейгентанце* или у преводу *Жаљење* регионалног позоришта **Костанј** у ком је тема однос старих родитеља и њихове занемарености од стране деце топло примљена од стране публике али и до-

ста критикована на окружном столу због како се могло чути, једно значног третирања овог проблема и поједностављених тј. огољених сценских решења. Комад је написао Акулбек Шхајахмет, афирмисани и награђивани казахстански драмски писац, добитник награде *Златно ћеро*.

Трећег дан фестивала, у оквиру преподневног програма, пред препуном салом изведена је представа из Србије: *Крај викенда*, која је настала по популарном и (у нас) ради играном тексту аутора Моме Ка пора у извођењу **Ужичког позоришта** у којој су Слободан Љубичић и Дивна Марић још једном, након 25 година играња комада (о кризи средњих година коју пролази брачни пар) на сценама од Њујорка до Москве и Казахстана, освојили срца публике али и добили похвале за сценски наступ и тимску игру и за које се на окружном могло чути да се ради о очигледној искусном и зрелом глумачком пару.

Трећег дана у поподневном термину смо присуствовали и уживали у изузетној представи традиционалног кинеског позоришта Омладинског ансамбла **Хенан Су** из Кине драмом *Хуанџ Занџ* где смо имали прилику да се дивимо и уживамо у магији древног кинеског театра и симболичкој интеракцији маске, костима, музике и сценског покрета. Представљањем специфичног древног сценског ритуала

кинески омладински глумачки ансамбла нам је доџарао и приказао три приче-легенде (или бајке) од којих је једна од њих постала позната широм света стигавши и до Дизнијевог студија који је прославио и по којој је снимљен омиљени цртани филм за децу о принцези *Мулан*.

На крају фестивала публици се представило и престоничко позориште **Театар Жастар** из Астане представом *Дүг Ӣу什 у меку* (пароемија) где је бројчано надомоћан и посвећен млад престонички ансамбл уједначеном игром и интерпретацијама приказао пут духовног сазревања и болног преиспитивања појединача на том путу.

О наградама је одлучивао петочлани жири у саставу: председник жирија Нурканат Жакупбај, професор и режисер Жастар театра, Снежана Кутрички, театролог из Србије, Меурерт Жаксулукова, професор на позоришној академији Т. Жургенов, Ниаз Игламов, критичар и руководилац из Татарског Г. Камал државног академског театра и Досжан Жанботаев, глумац позоришта у Жезгазгану.

Награду за најбољу представу жири је доделио позоришту из Астане, осим тога додељене су и награде за најбољу главну и епизодну мушку и женску улогу а позориште из Ужица добило је награду за најбољи глумачки пар. Гостујућа представа из Париза такође је по-

нела признање за иновативност у тематици. Изузетна част припадаје и глумцу Ужичког позоришта Слободану Љубичићу коме је додељен свечани плашт ручне израде у знак поштовања и дубоке оданости којим је постао почасни гост Републике Казахстан.

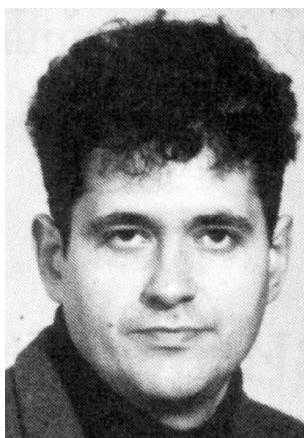
Оваквим и многобројним другим гестовима којима смо као гости фестивала били буквально обасипани сви из управе показали се као добри домаћини и изузетни организатори и то не само у оквирима фестивалског дела који се одвијао у позоришту, већ су за све учеснике организовани и многоbrojni пропратни догађаји као што су посете музејима и друга заједничка дешавања, као што је на пример организован свечани ручак у јути постављеној, изузетно за ту прилику, испред самог позоришта али и многобројни други културни садржаји којима су нам пружили прилику да упознамо њихову културу. Својом гостопримљивошћу омогућили су нам такође да се међусобно зближимо размењујући искуства и услед тога што смо као учесници доживели много тога заједно учинили су учешће на овом фестивалу незаборавним за све учеснике а посебно за колеге из Париза и нас из Србије.

Велико је било задовољство бити део овог позоришног догађаја и истовремено сведочити о посебностима али и новим тенденцијама је-

дног тако рећи до јуче изолованог или веома радосног и пријемчивог духа грађанства, тј. публике. Позоришни стручњаци и позоришни посвећеници са којима смо се сретали, (говорим у моје име јер сам као члан жирија имала ту привилегију да се са њима консултујем и разменjuјем ставове и размишљања) истински су део светске позоришне сцене и својим посвећеништвом не разликују се много од нас. Казахстан има још много позоришних па и интернационалних фестивала, сазнали смо то у разговору са организаторима и веома развијен позоришни живот као и академске студије које су омогућиле стасавање многих позоришних генерација у овој деветнаестомилионској земљи која је по величини своје површине у свету на деветом месту. Градови попут Жезгазгана који су изграђени у непрегледној и слабо настањеној степи и који по свему подсећају на урбанизоване совјетске градове (и на великој међусобној удаљености (у нашем случају возили смо се заједно са позоришном трупом из Француске савременим и удобним комбијем-минибусом 500 километара од најближег аеродрома у Караганди која је четврти град по величини у Казахстану) виде своју нову прилику и шансу да се кроз развој и презен-

товање сопствене културе и сами директно укључе у светске токове и започну аутентични пут, поготово након 1991. године када се Казахстан, као последња совјетска република, отцепио од СССР-а. Будући слободни по свом духу, Казаси (по руском) или Казаки (по казашком) о чему и само име њихове државе говори (етноним Казах је изведенница од турске речи за независност и слободу духа која је сасвим природна и њима као некадашњем номадском народу Средње азије везаном за коње, слободу кретања) у заједници народа траже своје посебно место и истражујући по сопственој традицији истовремено испитују и усвајају савремене токове културе која им стиже све брже и у све већем обиму, (нарочито путем електронских медија) и осваја их, могли смо то да видимо на сваком кораку.

И као што рекох на почетку овог пасуса, да поновим за крај, лепо је било учествовати у овој позоришној свечаности и понети са собом ово као посебно и непоновљиво искуство али и такође представити своју земљу, Србију у најбољем светлу и као доказ о томе донети са собом награде и признања да сведоче о томе.

Бошко Суважић

Због њога смо овде⁰

„Као и до сада, и овај Конгрес има да обухвати као главне науке славистике – проучавање књижевности и све дисциплине које су са њом у вези, словенску лингвистику, са свима лингвистичким и филолошким гранама њеним; али сем тога, и наставну страну славистичких дисциплина у школи.“ (А. Белић, „Уместо поздравног говора на Конгресу“)

Овако би А. Белић отворио Трећи конгрес у Београду, да је одржан.

Наш конгрес показује да искра ове велике словенске идеје, одржавања научних састанака словенских филолога, још није утрнула у времену.

Због тога смо овде.

Пред нама је остварен сан *српске* славистике. И велико признање свим њеним угледницима, који су допринели да Конгрес буде от-

ворен, сада и овде, на Филолошком факултету Универзитета у Београду, где му је и место. Ово је наставак сна *свјетске* славистике, још од Припремног конгреса руских филолога-слависта у Петрограду 1903. године. Од првих међународних славистичких форума.

⁰ Говор на отварању 16. међународног конгреса слависта 20. августа 2018. у Београду.

Од оснивања Словенског института у Паризу 1919. године. Од првог, прекретничког, прашког конгреса 1929. године, који је био посвећен патријарху славистике, Јозефу Добровском. Ми наш конгрес посвећујемо патријарху српске лингвистике, Александру Белићу.

Београд овим конгресом потврђује, у историји славистике давно освојену мисију, да буде „мост спајања међу славистима различитих земаља“, језика, нација.

Због тога смо овде.

„Зар има иједне науке која је толико општесловенска, која је толико словенска као словенска филологија и која заслужује да се око ње окупе сви слависти“, упитао би се, верујем, Александар Белић данас, као што се упитао давне 1929. године на Прашком конгресу.

Зар има ичега важнијег од давно истакнутог племениног циља: приближити људе који на истом послу раде у различитим словенским земљама; истаћи нове правце рада; превладати конзервативизам у науци.

Због тога смо овде.

Александар Белић, „Нестор међу славистима“ (Елизабет Хил), централна фигура српске славистике, био би, верујем, поносан, на нас. Ми смо поносни што настављамо његово храбро и беспоштедно, а мудро и разложно бављење науком.

Због тога смо овде.

Били смо овде и 1939. године, на неодржаном 3. међународном славистичком конгресу, када је, због избијања Другог светског рата, било неопходно „ликвидирати“ Конгрес. Из петогодишњег искуства тешких и мукотрпних припрема нашег конгреса, са најбољим Организационим одбором на свету, који је уложио натчовечанске напоре да све ово пред вама изгледа овако како изгледа, схватам у потпуности колико је тешко морало бити Белићу да већ припремљени Конгрес „ликвидира“ пред његово отварање. Али ево како је велики лингвиста, и у том мрачном тренутку поништења људскости, оставио места за наду:

... Скрушен пред посматрањем оног што се забива, Извршни одбор ће чекати, чувајући савесно све оно што се окупило око Трећег конгреса, да му време допусти да заставу Четвртог конгреса преда у руке оних које духовна заједница овог Конгреса нађе за достојне. Када ће се земље-учеснице у овом Конгресу или њихови представници јавити са овом жељом – то зависи од будућности која је данас сасвим непозната.

И наша је будућност „сасвим непозната“. Али се надамо да ћемо, по успешном завршетку једног од најмноголjudнијих славистичких конгреса током претходних деценија, најбројнијег који је икада

одржан у Србији, бити достојни да заставу Седамнаестог конгреса предамо у руке оних које духовна заједница овог, Шеснаестог конгреса, нађе за достојне.

Били смо овде и 1955. године, када је, управо на Међународном сусрету слависта у Београду, донета одлука о формирању Међународног комитета слависта (МКС), у циљу неговања међународних веза из области славистике и обнављања традиције славистичких конгреса. Актуелни Статут Међународног комитета слависта (МКС), и даље почиње преамбулом: „Международный комитет славистов создан решением Международной встречи славистов в Белграде в 1955 г. для возобновления и продолжения международных связей в области славистики и традиции славистических конгрессов, существующей с 1-ого Международного съезда славянских филологов в Праге в 1929 г.“

Словенски свет је некада био „цео један нови свет“. Данас је нови свет стари свет. И ми морамо у том старом свету тражити нову искру, нову младост, нови жар са истом, можда још већом приљежношћу него у време Трећег светског конгреса.

Одговарамо, зато, на Белићеве захтеве, формулишући основне циљеве 16. међународног конгреса слависта, узимајући у обзир опште

стање славистике и изазове са којима се она сусреће у 21. веку:

1. Учврстити и ширити славистику као науку поштујући традицију научних састанака словенских филолога;
2. Бити изразито отворен за иновације, за нове форме, методе и облике рада;
3. Избећи политику на конгресима, јер: „... у дефиницијама језичким може бити и сме бити само оно што истиче из језичких појава, из језика“, како је навео А. Белић оцењујући лингвистичка гледишта за која се залагао Прашки лингвистички кружок;
4. Отклањати аномалије раскинутих начних веза и састављати их поново, свуда и на сваком mestу;
5. Неговати традицију међународних славистичких конгреса;
6. Снажно повезивати славистику као сложену научну дисциплину у словенским и несловенским земљама;
7. Отварати нова средишта на мапи славистичког покрета: јуче је то била Летонија, данас ће то бити Азербејџан и Јужна Кореја, сутра неко други;
8. Отворити Конгрес за младе научне раднике, оне који су тек на почетку: због тога смо увели категорију постер-реферата, и позвали младе наде светске славистике да прате Београдски конгрес;

9. Издавати речнике, библиографије: у петогодишњем периоду нашег руковођења светском славистиком донета је одлука да се при МКС-у сачини међународна референтна листа славистичке научне периодике; листа је сачињена и објављена на сајту Словенске библиотеке (Слованска книховна) у Прагу.

10. Омасовити рад комисија, пројекта, научних сесија. Први међународни конгрес слависта у Прагу 1929. окупio је 544 учесника. Регистар имена Београдског конгреса 2018. броји преко 1200 имена.

„Наш главни циљ је данас, каже А. Белић, да покушамо да вратимо ствари у стари ток.“ Ствари се, извесно је, не могу вратити у „стари ток“. Али се могу прилагодити новим токовима не губећи своје традиционалне вредности.

Због тога смо овде.

Конгрес је једна имагинарна држава. Програмом, за који је заслужан секретар МКС-а, проф. Петар Ђуњак, као уставом те државе, ми у њој исцртавамо улице, трасирамо вијадукте, подижемо вишеспратнице, полажемо кровове. Тако ћемо, у Програму, на посебном окружном столу, подићи бисту Александру Белићу, овде, управо овде, на Студентском тргу, где му је и место, и где станује однеговани београдски стил који је некада био и стил однегованог Београда. Подсетићемо се, посебним зборницима

радова, истакнутих српских слависта, Слободана Ж. Марковића и Богољуба Станковића, и њихових заслуга у славистичком покрету.

Округлим столом о Вуку, и још више изложбом речника „Српска лексикографија од Вука до данас“, том непоновљивом изложбом у Галерији науке и технике САНУ, отворићемо, вечерас, фонтану живих речи.

Због тога смо овде.

Остварили смо складну и успешну сарадњу научних и стручних установа, Савеза славистичких друштава, Филолошког факултета и Српске академије наука и уметности, свих академских центара у Србији на којима се изучава славистика, угледних институција културе; библиотечких центара, посебно Библиотеке града Београда и УБ „Светозар Марковић“ у Београду; и државних органа: пре свих председника Републике Александра Вучића као високог покровитеља и гаранта успешности Конгреса; Града Београда, као покровитеља и представника свих Београђана; ресорних министарстава у влади Републике Србије; угледних појединача и покровитеља; несебичних дародаваца.

Један човек је од самог почетка са нама, са Организационим одбором Конгреса. Најпре као градски секретар за културу, након тога као министар културе и информи-

сања, а пре свега као човек од знања и интегритета. То је господин Владан Вукосављевић, који је и данас присутан међу вама. Хвала му.

Слободан сам, на крају, да са овог места упутим један предлог покровитељима Конгреса, уваженим представницима Града Београда. Предлажем да се у Студентском парку, на Студентском тргу, поред бисте Александра Белића, коју ћемо, надам се, преселити из Програма Конгреса на Трг, подигне споменик не једном човеку, већ једној књизи. Та књига је *Српски рјечник* Вука Стефановића Караџића. Књига над књигама, књига-памтивек, књига-угаоник српске културе. У тој, отвореној књизи, становиће, као у Вуково време и Вуковом заслугом, и данас модер-

не речи: знање, храброст, част, достојанство, истрајност, идентитет, космополитизам.

Због тога смо овде.

Уважени пријатељи, драги слависти, поштовани гости, угледне званице, чланови Међународног комитета слависта, Програмског и Организационог одбора Конгреса, професори и студенти, драги војонтери.

Нека нам је срећан и успешан Конгрес. Овим отварам 16. међународни конгрес слависта у Београду.

Због тога смо овде.

Бошко Сувајчић,
председник Међународног
комитета слависта

Ана Ђурковић

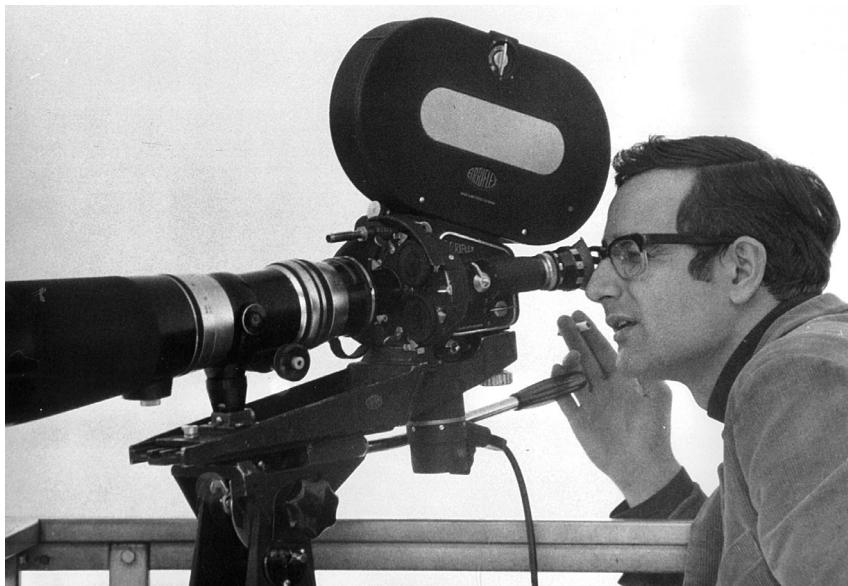
Дејан Ђурковић – Дејанова јланета

Дејан Ђурковић је филмски и позоришни уметник и једини – са ових простора, по чијем је имену названа једна планета.

Планету је именовао и Дејану подарио чувени белгијски астроном Фернан Риго, још 1942. године откривши тада ново небеско тело.

У то време је Дејанов отац Pero, астроном, а касније и управник Опсерваторије на Звездари у Београду, тамновао у немачком заробљеништву.

Господин Риго, који је пре Другог светског рата био управник Краљевске Опсерваторије у Бри-

селу, са Пером Ђурковићем се упознао 1936. године на специјалистичким студијама у Паризу. Дознавши да му је колега у заробљеништву, у знак пријатељства и подршке, своје откриће, малену планету на небу – назвао је Дејан.

Дејан Ђурковић је одрастао на Астрономској опсерваторији, играјући се међу телескопима и проматрајући звезде, али није наставио очевим стопама. Посветио се позоришној, филмској и телевизијској уметности.

Припадао је класи професора Вјекослава Афрића – „Африћевим мускетарима“ – у којој су, поред њега, били и Вук Бабић и Љубомир Драшкић.

Као особењак у оквиру групе био је и „l'enfant terrible“ београдске културне сцене, никада до краја прихваћен и често довођен у сумњу. У друштвене и у естетичке токове уносио је провокацију следећи пут српских утемељивача надреализма, а у озбиљну критику дух скандала и колоквијални језик, прилагођавајући је београдском говору из позоришних кафана.

Његово оригинално филмско штиво било је награђивано на домаћим и светским филмским фестивалима, али је временом пао у незаслужени заборав.

Матурирао је педесет седме године. Почеко је да ради у *Борби*, још студирајући, па је наставио да

ради у *Новосићима*, као позоришни критичар, а касније и у *Ексјресу*. Био је уредник ревије *Данас* које ће се старија генерација сетити, као једне од оних које су мењале тадашњи поглед на свет. Враћао се у новине и када је требало радити чисто новинарски посао.

За себе је говорио да је сваштар из принципа, јер је слабост ограничити се на једну ствар.

Истраживачки дух му није допуштао да се скраси у једном занимљују, па је у јеку славе својих кратких филмова заменио редитељску палицу врућом водитељском ТВ столицом, поручивши да у телевизијском новинарству има нешто и од редитељског посла, то јест – монтажа и композиција. Нарочито монтажа и композиција на лицу места, јер од парчића ваља створити илузију целине.

У *Ослобођењу* у рубрици *У Кадру* априла 1974. године Нада Мигатовић сведочи:

„После прве емисије ТВ серије *Реч по реч*, у којој је, и поред брилијантних саговорника (Алеш Беллер, Бранко Ђопић и Радивоје Марковић), 'главну реч' имао водитељ Дејан Ђурковић, иначе именом знат као филмски редитељ и писац сценарија, из оптичке радње у Београду, за тили час нестаде одређени тип наочара. Оних истих наочара, крупних, са светлим, металним оквиром, и белим стакли-

ма, што их је у емисији носио њен 'главни човек', нека врста нашег Дик Кавета.

Он сам то назива 'моделом', онаквим какав је само телевизија у стању да створи. А то ће рећи: човека изложеног милионима очију, аудиторијум који не само слуша него и помно посматра и, колико сутра, покушава да подражава. Ипак, није популарност, нису нагло стечене симпатије гледалаца, а није ни пукава забава оно што аутор жели да постигне новом емисијом. Амбиције и његове и људи из Зававне редакције Београдске телевизије, иду много даље. 'Претерано смо се узбиљили, поготово када приказујемо јавности људе од значаја и формата, људе који су нешто крупно урадили у животу, који у нашој стварности нешто представљају' – каже Дејан Ђурковић.

Популарност коју неизоставно доноси телевизија Дејану Ђурковићу није никако била циљ, још мање разлог што се прихватио овог посла. И пре него што је стао испред камере, он је низао успехе. Недавно је, са двојицом коаутора, завршио сценарио за филмски пројекат *Буро Ђаковић* који је добио прву награду на прошлогодишњем конкурсу Фонда за унапређење кинематографије СР Хрватске, а године 1969. награђен је на ТВ фестивалу на Бледу, као ре-

дитељ, за најбољу документарну емисију из серије *Видик*."

У доба телевизијске популарности жалио се на то да се увек збуни када га неко препозна на улици : „Јер тај мисли да зна ко сам ја, а ја немам појма ко је он. Он је надмоћнији. Он о мени има неко мишљење, а ја о њему немам право да га имам, јер га не знам. То је неспоразум потрошачке телевизије у којој нема размене између људи, већ се програм шаље попут поклона. И платите претплату!" – поручивао је.

Домаћа штампа га је препознавала као популарног ТВ водитеља, а он је искористио прву прилику да са тадашњом америчком и светском звездом ток шоу формата (са којим су га поредили по непосредном начину разговора са гостима) направи интервју.

У рубрици *З+З ТВ Новости* 1977. године говорио је о том случају:

„У емисији *Студио III* видећемо и чути разговор који сте водили са Диком Каветом, великим америчким колегом. Када и како сте стигли до њега?"

„Тaj разговор је 'фришак', видео сам га пре десетак дана у Њујорку. Гледаоци ће у *Студију III* видети само неколико минута од пола сата нашег ћаскања које ће се у целини приказати нешто касније. Иначе, до њега сам дошао

на сасвим уобичајен начин. Позвао сам га телефоном, рекао му да сам његов колега из Југославије и да је његов шоу код нас врло популаран и даље није било проблема. Прекосутра сам већ био са њим пред телевизијским камерама.“

Када су му од Самоуправне Интересне заједнице Србије одобрена иницијална средства за комедију *Најмлађи деда на свету*, коју је писао са Слободаном Новаковићем сарадником још од студентске бруцошијаде, одмах је звао Петра Устинова да наступи у главној роли. Филм, ипак, никада није реализован.

А када је 1971. године основан ФЕСТ постао је члан иницијативног одбора, шеф протокола и његов кум предложивши да се фестивал одржава под sloganом „Храбри нови свет“. И говорио је: „Бавим се овим стварима зато што никада не могу да одолим изазову. Хоћу да докажем да све знам. Иде ми на руку што сам режисер, а живот је испуњен режираним догађајима...дакле све и разумем.“

Са Миланом Шећеровићем је био пријатељ и коаутор пројекта па су крајем седамдесетих година отворили Спектру, једну од првих маркетиншких агенција на подручју тадашње Југославије и свакако прву у Београду.

О својим интересовањима је говорио: „Детињаст јесам, јер се све-

му чудим а и стално питам. А ше-рет – то нисам. Ја сам најозбиљнији. Само се брамим хумором.“

„Мали принц“ београдског уметничког круга умро је 2003. године и како је записала Олга Боснић: „Када буду наступили ведри, про-видни, звездани дани лета, можда ће моћи да се разазнају обриси је-дне душе која се коначно смирила на својој планети, на планети Дејан“.

Биографија Дејана Ђурковића

Дејан Ђурковић (1939–2003, Београд) је истакнути филмски и позоришни уметник, драмски писац, сценариста дугометражних игралих филмова, редитељ и сценарија-риста бројних документарних и краткометражних филмова, аутор позоришних представа, телевизијских драма и сценарија, критичар, као и аналитичар културних и друштвених феномена. Носилац је највиших домаћих и иностраних признања филмским ствараоцима: *Бронзана медаља „Београд“*, *Златни лав*, Венеција, *Медаља – Манхаем (Анабелин сан)*, *Златна медаља „Београд“*, *Сребрни медвед*, Берлин, *Фilm године*, Лондон (Пресађивање осећања), *Златна медаља „Београд“*, *Фilm године*, Лондон (У јавицу ђочејика), *Дон Кихоћ*, најрада Међународног савеза филмских клубова, *Медаља – Оберхаузен (Социјални експери-мент)*, *Медаља – Тампере (Четијер-*

шта димензија), Бронзана медаља „Београд“ (19.000.000), Сребрна медаља „Београд“ (20 година) итд. Дејан Ђурковић је можда једини редитељ који је на једном Београдском фестивалу документарног и краткометражног филма (1969. године) добио две златне медаље и то у категорији документарног филма (*За и проплив за*) и кратког играног филма (*Пресађивање осећања*). По сценаријима Дејана Ђурковића снимљени су дугометражни играли филмови редитеља Соје Јовановић (*Др*), Вука Бабића (*Пратила, Масмедиологија на Балкану*), Живојина Павловића (*Црвено класје*), Јована Аћина (*Ружа од бешона*), Мирослава Јокића (*Чешири дана до смрти*), играно-анимирани филм Душана Вукотића (*Мрља на савесни*) и ТВ серија Јована Ристића (*Професионалици*).

Ђурковић је редитељ документарне серије *Видик*, награђен Златном медаљом *Фестивала JPT*, као и серије *Огледало 20. века*. Телевизија Београд је извела његове ТВ комедије *Мали лонац а велика сућа* и *На штири ћошка*. Написао је комедије *Динарска раса* (Академско позориште), *Сељаци, радници и природна интелигенција* (Атеље 212, Народно позориште Сарајево), музичке комедије *Андра и Љубица* (Народно позориште, Сомбор, Позориште на Теразијама) и

Освајачи из свемира (Сава центар), те трагедију *Армагедон* (Народно позориште – Београд, Народно казалиште, Осјек).

Као позоришни редитељ радио је у Академском, Југословенском драмском, Позоришту на Теразијама, Сомборском народном позоришту, а поставио је и више спектакла на сцени Дома синдиката и Сава центра). Као филмски публициста и теоретичар, Дејан Ђурковић је објављивао у многим часописима и листовима (*Стиуденшт*, *Ревија Данас*, *Дело*, *Књижевносит*, *Политика*, *Борба*, *Наша Борба*, *НИН*), а његов рад уврштен је у *Антиологију југословенске филмске критике* Северина Франића. Као коментатор друштвено-политичких забивања деведесетих је година деловао кроз публикације *Наша Борба* и *НИН*, а од 2000. године је био коментатор загребачког *Вијесника* и београдског дневника *Данас*. Са Др Миладином Животићем био је оснивач мировног покрета Грађанска акција за мир (ГАМА), који је деловао од 1991 до 1996. године. Дејан Ђурковић је уређивао позоришну рубрику *Ревије Данас* уредника Стеве Мајсторовића и био позоришни критичар тог листа, као и дневних листова *Вечерње новости* и *Политика екскурс*.

Зоран Тодоровић

Улога културе у развоју Источног Сарајева; умјетност или сташистичка?

Сувишно је уопште започињати причу, аналитичку или субјективну, о томе да ли је умјетност битна за развој заједнице. Одговор на ту тему знамо већ хиљадама година. Право питање би можда било КОЛИКО она утиче на развој културне свијести. Да ли данас можемо препознати вриједности из времена Аристотела, креативност ренесансе, занесеност романтизма, или је то све некако постало „што се мора – мора се“? Да ли је појам умјетности и културне вриједности постао још једно оруђе у служби вишестраначког политичког система или је остао релативно неокалњан и у служби надахнућа и љепоте? Покушаћу да, са личног становишта, предочим једну сажету „импресионистичку структуру“ онога што се данас у нас назива културним животом. Такво становиште ми до-звољава да се осврнем селективно, не хтијући да некога намјерно изоставим или деградиратим.

Источно Сарајево нема своје позориште. Кратка изјавна реченица која говори много тога о културном животу у мом граду. Та „неправда“ (да ли су наводни знаци потребни?!?) ће, све су прилике, ускоро бити исправљена. Барем архитектонски. Док ово пишем, тридесетак метара лијево од мог радног стола у току су радови на завршетку изградње позоришне зграде. Што се мене тиче то је само још једна зграда, док се не докаже супротно. А надам се да ће се ускоро доказати. До тада, остаје факат да Источно Сарајево има свој фестивал. Фестивал малих сцена – Монодрама Српске, који постоји и расте већ дводест и три године. У више од двије деценије свог постојања овај фестивал је показао и доказао да је истинска културна вриједност Источног Сарајева и Републике Српске. Настао је у ратним Хаџићима крај Сарајева, 1995. године, да би затим преселио у егзодусу

Срба у Лукавицу (данашње Источно Сарајево), где се и данас одржава и наставља постојање без знакова умора или недостатка мотивације. Моје симпатије су увијек уз мање и скромније фестивалске форме, где је позоришно дјело циљ, а не средство, а окупљање публике и позоришних радника око тог циља даје смисао и суштину тим фестивалма. Упркос тешком времену у којем је настајао и развијао се, овај фестивал је успио да у свој такмичарски програм уврсти низ великих глумачких имена, као и велики број позоришних трупа и продуцентских кућа. Као доказ за ту тврђњу можда је најбоље таксативно побројати те куће (уз могући ризик да изоставим некога случајно): Народно позориште Републике Српске, Културно – просветни центар Петровац на Млави, Босанско народно позориште Зеница, Атеље 212, Ђечије позориште Републике Српске, Никшићко позориште, Балкан нови покрет Београд, Центар за културу и образовање Лакташи, Народно позориште Тузла, Народно позориште Сомбор, Удружење драмских уметника Војводине, Градско позориште „Јазавац“ Бања Лука, Народно позориште Сарајево, Мостарски театар младих, Установа културе „Вук Каракић“ Београд, Град театар Грађашка, Агенција „Помпаду“ Београд, Студентско позориште Бања Лука, Позориште на Теразијама, Народно позориште Лес-

ковац, Херцегновско позориште Црна Гора, Ђечије казалиште „Антија“, Звездара театар Београд, Факултет драмских умјетности Мостар, Дрина филм Београд, Балкан филм Козарска Дубица, Књажевско-српски театар Крагујевац, Театар „Кабаре“ Тузла. И за веће фестивале ово је импозантан списак, посебно ако уважимо чињеницу да је у посљедњих дванаест година селекционисано више камерних представа него монодрама. Наравно, камерне, односно „мале представе“, изискују сложенију организацију, више новчаних средстава, свакодневни и често импровизовани рад на њиховом прилагођавању матичној сцени фестивала, те зато треба још више цијенити организацију која је увијек под одређеним знаком питања, понајвише због недостатка (чудна ли чуда!) финасија.

Овакав уопштени увид у квалитет фестивала сигурно потврђује његову вриједност за средину у којој се одвија, али мишљења сам да фестивал који континуирано и квалитетно траје више од ддвадесет година заслужује више подршке и пажње у периодима између одржавања. Ипак, годишњи догађај који траје пет дана у првој седмици децембра није сам по себи ни приближно довољан да се одржи пажња и интересовање позоришне публике која тако постаје „обична“ публика која нема изграђену навику нити искрену потребу за позориштем као дијелом свакодне-

вице. Иако је можда сувишно рећи, позориште гради публику, а не обратно, тако да ни Фестивал малих сцена – Монодрама Српске не може сам по себи бити носиља позоришног живота у Источном Сарајеву уколико се више пажње не посвети остатку календарске године која је све друго осим „позоришна“.

Осим поменутог фестивала, оно што бих издвојио као важно и присутно свакако су Лут-Фест и фестивал Први кадар; Међународни фестивал професионалних луткарских позоришта за дјецу Лут-фест ИсточноСарајево по својој форми представља јединствен позоришни фестивал у БиХ и као такав заузима значајно место у културном животу Републике Српске, а посебно у домену едукације и стварања будуће позоришне публике у Источном Сарајеву. Учешће најпознатијих светских луткара из цијelog света, престижних луткарских позоришта из преко тридесет земаља, промоције капиталних издања о луткарству као и присуство највећих имена науке о луткарској умјетности сврстали су Лут-фест у једну од водећих међународних позоришних манифестација тог типа. Осим конкретних професионалних вриједности Лут-фест има и своју „романтичарску“ димензију, која је, тврдим, најважнија у цијелом концепту те манифестације, а то су малишани који вјероватно по први пут откријују један нови магични свет.

Свијет који им шири границе маште и оплемењује их на начин који се послије може манифестовати кроз нова интересовања за позориште и умјетност у ширем смислу. Са те стране гледано овај фестивал је појава коју треба подржати у сваком погледу и његов значај за развој културне свијести и схваташње умјетности је изузетан за млађу популацију у Источном Сарајеву. Али опет, понавља се та „фестивалска бољка“, чест случај у овом граду и околини; између два издања фестивала не дешава се апсолутно ништа на ту тему. Луткарство постоји само тих неколико дана у години. Дакле дјечице, видимо се дододине...

Први кадар, иначе братски фестивал Лут-феста, је међународни фестивал документарног и кратког играног филма који, првенствено, има за циљ едукацију младе публике и афирмацију домаћег филмског стваралаштва. Током трајања овог фестивала млади се упознају са различitim филмским школама и приступима савременом документаристичком изразу. Важан дио концепта су организоване посјете публике пројекцијама које су дио едукативне мисије фестивала, а на тај начин се открива и усмјерава млада филмска публика у срединама у којима не постоји активан и организован биоскопски живот. Изузетно користан у образовном смислу, Први кадар нуди избор најбољих светских кратких и документарних филмова награђи-

ваних на најзначајнијим филмским фестивалима тог типа у свијету. Међународни карактер му додаје ту ноту професионализма драгоцијену за домаћу младу публику која се интересује за форму кратког филма, а пратеће радионице и предавања су изузетно квалитетне и добро организоване. Закључак је да се ради о важном догађају који такође заслужује сваку подршку и којег треба одржавати и, ако је могуће, уздићи на још виши ниво. Са друге стране, колико је филм заступљен током године у Источном Сарајеву? Апсолутно недовољно. Трагичан је већ сам по себи и подatak да град нема свој биоскоп, а филмски репертоар је само мисаона именица.

Студио за креативно писање, сценску продукцију и режију *Teatrолог*, дио је ове приче на један специфичан начин. У питању је пројекат који није на комерцијалном нивоу као претходно споменути, заправо ради се о сасвим другачијој причи која није нити међународна нити фестивалска, него је локална и фокусирана првенствено на град Источно Сарајево. *Teatrолог* је настало из потребе да се одређени млади људи окуне око исте идеје и заједничких интересовања, а да за то нису потребни никакви конкурси, грантови или фондације. Буквално: домаћа дјеца која пишу домаћом маштом. Апсолутно једноставно и неоптерећено. Чланови студија су добили прилику, јединствену у Источном Са-

рајеву (као и широј околини) да, невезано за неки студијски програм, приме, усвоје и у пракси употребијебе одређена знања у оквирима театролошких наука. Кратка и дужа прозна форма, драматизација и адаптација истих у сценарио за потребе радио-драме, играног филма, позоришне представе, глума (позоришна и филмска), режија, аудио-продукција и постпродукција. Оквирно, то су области које, у прилагођеној форми, усвајају чланови-учесници у стварању умјетничког дјела. Едукативни садржаји су проткани пријатељском атмосфером што је једно од одступања у односу на стандардне радионице или семинаре који се организују спорадично, тј. периодично. У тој и таквој радној атмосфери млади људи се остварују у областима које их интересују али нису раније имали прилике или могућности да се у њима опробају. Будући да је у питању некомерцијална варијанта аматерског умјетничког стваралаštва, онда је значајно споменути реализоване пројекте у оквиру студија, а у времену од његовог настанка, у фебруару 2017. године, па до данас: Објављена збирка прича полазника студија *Чећири слике* *штраже Џисца* (у издању Матичне библиотеке Источно Сарајево); Двије позоришне представе од којих једна дјечија. Обје успјешно изведене више пута и сјајно примљене од публике; Аудио адаптација објављене књиге, радио-драме и

минијатуре *Чешири слике траже слушаоца*, у продукцији и издању Студија *Театролог*, првенствено као издање намењена слијепим и слабовидим лицима; Друга збирка прича, наравно поново тематска и географски смјештене на територији сарајевског поља, која је тренутно у настањању, тј. процесу писања. У кратком али ангажованом периоду свог постојања и стварања, Студио *Театролог* је постао препознатљиво име које се везује за културни живот Источног Сарајева. Наравно, највећи успех је то што заједничка идеја повезује младе људе који активно учествују у свим пројектима студија и тако постају значајан ослонац културног живота свога града.

Генерално, постоји још много културних и умјетничких садржаја које Источно Сарајево нуди својим грађанима. Али требало би много времена и простора да се све наведе и опише. Ја сам се осврнуо на мени професионално сродне области за које могу аргументовати дати, по могућности, афирмативни суд. Ријеч је, dakле, о три веома значајне међународне манифестације и о једном „домаћем“ пројекту који приказује локалне вриједности на специфичан начин преносећи тако „обичну“ људску причу и интересовања у домен стваралаштва и умјетности, неријетко далеко изван граница свог мјesta настања. Позоришни живот постоји, закључак је након низа година

присуствовања и учешћа у културном животу Источног Сарајева. Али то није доволјно. Да бисмо изградили праву позоришну публику тај живот мора бити много активнији и континуиран. Исто вриједи и за филмску умјетност у било којој форми. Студио *Театролог*, сам по себи, може стварати будућу базу која ће, евентуално, изњедрити нове позоришне и филмске раднике али ти будући ствараоци морају имати могућност свакодневног усавршавања и практичног рада да би се професионално остварили. Другим ријечима, не може се величati умјетност једном годишње, од фестивала до фестивала, од броја спонзора до броја посјетилаца. Тиме умјетност губи мртву трку са статистиком и постаје пуко оруђе за успјешно попуњавање годишњих финансијских извјештаја. Град Источно Сарајево, баш као и сваки други, треба умјетност и манифестације посвећене истој да каналише у свакодневицу својих становника, не бринући да ће се исти заситити. Напротив, уколико је култура присутна константно онда се неминовно шире видици и отварају нови надахнути правци, док је периодично „пласирање“ у суштини поновно покретање исте приче уз недовољан дугорочни резултат. Наравно, признајем искрено, најљепше је саставити угодно са корисним, тј. умјетност са новцем или морамо имати мјеру и одговорност у томе. Посебно ово друго.

Кристина Павловић Рајић

Црњански о позоришту

Тема проучавања овога рада одређена је насловом: Црњански о позоришту. Кључне одреднице су: драмска свест великог заљубљеника у позориште – Црњанског, представљање разноврсних позоришта његовог времена, оцене класичне драме и барокне позорнице наспрот театру футуристичке сцене, портрети глумаца, виђење публике, режије и сличног. Театролошки ставови Црњанског расути су по разноликим жанровским текстовима његовог рада: есејима, критичким приказима, интервјуима, путописима... Када се појавио *Конак* 1958. године многи су се зачудили и запитали откуд Црњански у позоришту, не знајући да је велики уметник врата српске књижевности отворио управо –

драмским делом *Маска* и да су текстови Црњанског о театру „један од најзначајнијих опуса српске позоришне критике и театрологије између два светска рата“¹

Мајчино шапутање стихова и драмских текстова, наместо фантастичности бајки, опчинило је детињи свет Милоша Црњанског чаролијом позоришта, обзанило му драмске просторе и иницирало драмску свест будућег ствараоца. Позориште је било једноставно култура живљења породице Црњански. „Мати Марина, имала је у младости своју столицу првог реда приликом гостовања позоришта у Панчеву, код „Трубача“, јер је њен отац био нека врста цензора“.² Милоша би отац и по снегу чекао пред позориштем. По повратку ку-

¹ Петар Марјановић „Црњански и позориште“, Прометеј – Академија уметности, Нови Сад, Купола – Београд, 1995. године, 222. страна.

² Милош Црњански, *Есеји II*, „Сви писци које сам читao“, интервју водио Д. Адамов, 1974. године, у *Дела Милоша Црњанског*, Том једанаести, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 586. стр.

ћи испитивао би га о позоришној представи, сећао се Црњански. То су сигурно били први спонтани прикази и оцене Милоша Црњанског о театрској уметности. Поред породице, и школа је била драмски подстицајна. Учитељ Берић, одличан познавалац књижевности и сјајан глумац, „распаљивао је неку чудну ватру у нашим младим срцима и главама“³, са жаром се сећао Црњански. Иницирана љубав према књижевности и позоришној уметности биће почетак развијања драмске свести и остваривања судбине великог писца.

Своје стваралачке почетке Милош Црњански је испољио у драмском облику. Између 1906. и 1912. године написао је три драмска дела: *Гундулић*, *Проклећи кнез* (оба дела изгубљена), а од треће драме писане под утицајем Ђуре Јакшића, сачуван је само монолог од осамнаест стихова који је показатељ пишчеве ране даровитости. У књижевност је закорачио 1918., како уочавамо, не случајно – драмом. Његово прво објављено књижевно дело јесте *Маска* – прва авангардна драма у нас. Драмском стваралаштву Милоша Црњанског припадају и *Конак* (1958), *Тесла* (1966) и *Јухахаха* – коју је аутор сам унишио, па данас само постоје помени о њој. Међутим, драмска остварења Милоша Црњанског за пи-

шчева живота нису стекла тако висок реноме какав је он имао као поет и романописац.

Милош Црњански је у Лондону, у зрелим годинама свога живота похађао курс драматуршке школе. Његови театролошки огледи, расправе и прикази сведоче нам о широком театролошком образовању, одличном познаваоцу како класичне драме, тако и модерних позоришних кретања у Европи, о јасно исказаном позоришном укусу.

Као гимназијалац, Црњански је у Темишвару гледао представе Српског народног позоришта. У позоришној сезони 1913/1914. „Бургтеатра“ посећује представе Шекспира и Шилера које су биле на репертоару. У време похађања Експортне академије у Ријеци, Црњански је у Позоришту у Ријеци упознао читав низ Ђулија, Ада, Марија.... Време Црњанских студија упоредне књижевности, историје и историје уметности у Београду је за срpsку позоришну историју најзначајнији период Црњанског праћења позоришног репертоара. Од 1919. године гледа представе београдског Народног позоришта у импровизованој сали биоскопа „Касина“ на Теразијама, потом у „Мањежу“ и о њима нам оставља значајне позоришне критике и портрете глумаца. Тај свој литерарни рад, како је касније ре-

³ Исто, 586. стр.

као, Црњански је тада осећао као своју националну дужност.

У својим записима, упознаје нас са Театром Јелисејских поља, руским позориштима у којима се дају стилизоване бајке, са украјинским хоровима, казивањима прозних пешама Тургенјева. Указује на позоришну авангарду Париза, мале сцене и гротеске, булеварска позоришта... Мања позоришта „Des Arts“ описује као чудна и смешна. Води нас у државна позоришта Париза у којима су се играли комади класичних писаца Корнеја, Расина, Молијера. Својим саговорницима, новинарима показује позориште под отвореним небом у цветном Рицент парку у Лондону и изјављује да жали што не може да оснује једно античко позориште, које би заправо било путујуће позориште по свету.

У Лицеју, гимназији коју су држали фратари пијаристи, добио је темељно образовање о драми Софокла, Есхила, Еурипида (који му је дugo био омиљени драмски писац пре Стрингберга) и структури античке позорнице. „Та љубав према античким песницима појачала се код мене у Бечу, где сам годинама пратио представе у 'Бург-

театру'. Када се негде даје *Анион* у позоришту, ја и сада идем да је гледам, и стоти пут ако могу. Нема основе која је сигурнија песничком стварању од античке поезије и драме.“⁴, Црњански је то непоколебљиво знао.

Свестан нужности корелације: стваралац – дело – прималац, Црњански је увиђао да је публика важан чинилац позоришне представе, јер и реципијент учествује у даљем стварању дела, продубљујући га својим доживљајем, па се његови позоришни судови често тичу и саме публике. У тексту *Крадљивац* Црњански истиче националну свест и колективни доживљај публике чији је, он сам, део: “Јер ми смо публика која више цени душу од технике, и више верује болном погледу једном него болним гри масама.“⁵ У другој ситуацији, као гледалац истанчаног укуса, јасно ће се дистанцирати од малограђанске публике – ироничним, од неверице циничним изношењем утисака о публици која је у току извођења руског балета „пљескала одушевљено само када је балерина морала да дигне ногу“⁶. „У позоришту, где се публика полугласно

⁴ Милош Црњански, *Eseji II*, „Сачувао сам љубав“ разговор водио Живојин Н. Тодоровић, Лондон, 1962. године, у *Дела Милоша Црњанског*, Том једанаести, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 464. страна.

⁵ Милош Црњански, *Eseji I*, „Крадљивац“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 367. страна.

⁶ Милош Црњански, *Eseji I*, „Руски балет“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 371. страна.

свађа и где се смеју кад Таборска показује свој неглиже, тешко је тражити уметност.“⁷ Међутим, на-супрот једном таквом доживљају и утиску о публици, Црњански је ипак у њој видео најважнијег критичара: „Суд о свакој драми, и комедији, била она античка или хипермодерна, као драма феномена и кловнова, Јонеска и Бекета, доноси и треба да доноси, масе гледалаца. Реч има публика.“⁸ Свестан да позоришни репертоар зависи у великој мери од публике, критике и културног степена града, Црњански је био мишљења да на укус публике треба утицати. Српској публици уместо „париских лимунада“ треба понудити драму „модерног човека, модерних душа, драму Стриндбергову, Чеховљеву, па можда и Бартуловићеву, Крлежину“.⁹

Црњански је имао јасно виђење како на позорници треба поставити дела једног од највећих класика светске књижевности, Шекспира. Стога, треба истаћи „три бриљантне критике Црњанског посвећене инсценацијама Шекспирових дела

у Народном позоришту у Београду: *Краљ Лир* (1924), *Јулије Цезар* (1925) и *Укроћена гороћад* (1927)¹⁰ У прилог изузетној оцени Гавели-не режије Шекспировог комада *Укроћена гороћад* иде и то што је дата барокна сцена Шекспировог времена. Црњански режисера Гавелу издаваја као „данас несумњиво јединог мајстора сцене код нас“ уједно истичући својеврсну замерку: „Једина опасност, што је уосталом, општа опасност од модерне режије је да се толико надноси над представе да ће постати лиричар, преиначиће их у своје.“¹¹

Црњански, иако типичан авангардиста, и експлицитно и имплицитно, у српском међуратном раздобљу, био је превасходно слободоуман, промишљат, самосвестан када је реч о надирућем експресионизму, о експерименталном у позоришној уметности. „Рајнхартове масе, врло произвољно уосталом, и у *Краљу Едилу* одузимају моћ катарзе публици, стављајући себе између ње и Шекспира. Ватрена жуд за покрећањем маса, у режији Рајнхарта

⁹ Милош Црњански, *Есеј I*, „Крадљивац“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 366. страна.

⁸ Милош Црњански, *Есеј I*, „О Конаку“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 415. страна.

⁹ Милош Црњански, *Есеј I*, „Кадљивац“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 366. страна.

¹⁰ Петар Марјановић, „Црњански и позориште“, Прометеј – Академија уметности, Нови Сад, Купола – Београд, 1995. године, 121. страна.

¹¹ Милош Црњански, *Есеј I*, „Гостовање загребачког казалишта (2), „Српски књижевни гласник“, 1924. год, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 387. страна.

извире из личних интенција, не из Шекспира.“¹² „*Оијела* треба играти у млетачкој свили... прави Шекспир остаје најчистији барок.“¹³

Међу театролошким текстовима Милоша Црњанског посебно место својом упечатљивошћу, присутошћу поетског духа који нас обавија, заузимају портрети глумца. Поетски упечатљивог израза, понекад и баладичног тона у портретима глумца: Пере Добриновића, Милке Марковићке, гђе Михичићки, Црњански осликава таленат који има способност да на позорници у једној вечери „реши сва питања драме“ или отвори „сто нових питања драме“. Сенка пролазности живота обавија биће драмске хероине, великог глумца, јасно га издвајајући погледом великог поштоваоца. У свом сећању, Црњански пред нама оживљава „глас увек пун драме која је вечна...“¹⁵

Бисерно место глумачког талента јесте извођење Добрице Милутиновића у улогама Краља Лира и Марка Антонија. „...Тај старац био је величанствен. Видео сам седам Лирова по разним градовима Европе, али овакве очи никад...“¹⁶

Дајући кратак преглед историјског почетка српског националног позоришта, посебно истиче значај Пречанског театра „који је одиграо не мању улогу од српске књиге, па и цркве“.¹⁷

Критички је указивао на слабости и лоше стране домаћег театра: „О кад би место да се штипају у „Карловој тетки“ наши љубитељи сцене почели да играју пантомиме под овим руским утицајем.“¹⁸ Међутим, у години 1924, писао је повољне приказе о три драмска дела: *Даћа Ранка Младеновића*, *Кајање Александра Илића*, *Гођољева смрћи* Улдерика Донадија, иако њихову

¹² Милош Црњански, *Есеји I*, „Јулије Џезар“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 398. страна.

¹³ Исто, 399. страна.

¹⁴ Милош Црњански, *Есеји I*, „Комедија (Поштованој гђи Михичићки)“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 364. страна.

¹⁵ Милош Црњански, *Есеји I*, „Милка Марковићка“ 1919. год, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 369. страна.

¹⁶ Милош Црњански, *Есеји I*, „Краљ Лир од Шекспира“, 1924. год, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 392. страна.

¹⁷ Милош Црњански, *Есеји I*, „Театрални Михаило“, 1968. године, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 420. страна.

¹⁸ Милош Црњански, *Есеји I*, „Руски балет“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 370. страна.

вредност потоње време није потврдило. Иако свестан недостатака домаће драматургије, Црњански се експлицитно залагао да први поступат сваком позоришту у нас буде: „Негујте домаћу позоришну литературу.“¹⁹ „Премијере домаће књижевности тако су ретке, да је пријатно забележити у њима што више нада, указати им што више помоћи у позоришту, видети то-плоту наше публике, а било би заиста претерано очекивати од њих изванредне успехе.“²⁰ Исказивао је став пун наде и охрабрења за домаћи театар: „Ако није било уметности, било је бар позоришта јер домаће позориште тек треба дићи на европски ниво“.²¹

Када је реч о историјској драми, Црњански је уочавао оправданост играња Шекспировог *Јулија Цезара* и у савременим костимима, како су у то време чинили у Лондону. Историјска драма нагони своје гледаоце да преиспитују своја друштвена, национална, политичка схватања. Црњански је „извесно

разумео да се сазнање прошлости не може одвојити од сазнања садашњости и да „глас историје“ налази одјека и у свести савременог гледаоца... Митови прошлости фиксирани у драмском делу постају вечни. Зато је своју историјску драму *Конак*, о последњем Обреновићу, Александру и Драги Машин, „наменио публици свог времена.“²²

Још као гимназијалцу у Темишвару, глума Пере Добриновића је Црњанском отворила нове хоризонте, метараван постојања: „Али сам добро разумео, тим детињим мозгом да осим нашег кукања на гробљу и осим наше мале школе, у којој су ми једнако причали о спаљивању моштију, о набијању на колац, има још један свет у ком се игра и грли... појавила се на небу и друга Србија, сва завејана цвећем шљива.“²³ Пажљивим читањем Црњанског можемо уочити колико је овај позоришни моменат могао снажно и значајно утицати на касније књижевно поетичко одређење великог уметника. Црњански је у себи носио, како је сам рекао,

¹⁹ Милош Црњански, *Есеј I*, „Катинкини синови“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 409. страна.

²⁰ Милош Црњански, *Есеј I*, „Кајање“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 389. страна.

²¹ Милош Црњански, *Есеј I*, „Крадљивац“, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. године, 367. страна.

²² Петар Марјановић, „Црњански и позориште“ Прометеј – Академија уметности, Нови Сад, Купола Београд, 1995. године.

²³ Милош Црњански, *Есеј I*, „Добриновић компонован са успоменама“, 1924. године, у *Дела Милоша Црњанског*, Том десети, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. год, 375. стр.

оно што је важно за једног уметника: „један доживљај“ – што би сигурно било страхотно искуство Првог светског рата, и „једну велику идеју“²⁴ – да љубави да метафизичку снагу којом ће „везати и оно што је далеко једно од другога и наћи везу између бића неједнаких“²⁵. Реч је управо о његовој поетици суматраизма, поетици дерализације и трансценденције, која нас враћа на своје полазиште, на своје извориште сећања, на Србију на небу, завејану цвећем шљива.

Бављење књижевним стваралаштвом Црњански је, како је више пута изјавио, почeo младалачком илузијом да је његов литерарни рад „нека врста националне дужности“²⁶, да би се на крају вратио „самом себи, само себи“²⁷. С обзиром да је носио драматичност властите судбине, Црњански је осврт на сопствени живот видeo кроз по-

зоришну метафорику: „Цео мој живот је један театар, једна драма, једна фарса, трагикомедија, или само комедија, ако хоћете, која има неколико чинова“.

Рекапитулацију свог целокупног књижевног стваралаштва Црњански је сагледао са дубоко усаженом драмском свешћу: „Сваки поет има у свом стварању одређене чинове, као у театру, драми.“ Суштина драмске форме је заокруженост целине, довршеност у себи, после чега уметник више не објављује. Тако је сматрао Црњански. (Чинови поетског стваралачког опуса Милоша Црњанског су: „Лирика Итаке“ – „Сербия“ – „Стражилово“ – „Ламент над Београдом“) Иза последњег чина, „лабудове песме“, завеса је пала. Судбина је испуњена. Аплауз траје... Његова публика је на ногама.

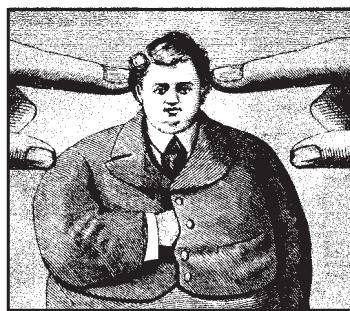
²⁴ Драшко Ређеп „Онај други Бранко“, Српска читаоница и књижница Ириг, Нови Сад, 1985. год, 21. страна, у Петар Марјановић „Црњански и позориште“, Прометеј – Академија уметности, Нови Сад, Купола – Београд, 1995. године, 41. страна.

²⁵ Милош Црњански „Итака и коментари“, Просвета, Београд, 1959, 24. страна, у Петар Марјановић „Црњански о позоришту“, Прометеј – Академија уметности, Нови Сад, Купола – Београд, 1995. године,

²⁶ Милош Црњански, *Есеји II*, „Никола Дреновац – Милош Црњански“, 1964. године, Никола Дреновац, у *Дела Милоша Црњанског*, Том једанаести, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. година, 476. страна.

²⁷ Милош Црњански, *Есеји II*, „Живот пролази као што пролази пролеће, као што одлазе птице“, Јован Пејчић, 1973. године, у *Дела Милоша Црњанског*, Том једанаести, Задужбина Милоша Црњанског, Београд, 1999. година, 581. страна.

Поезија

Cannavacciuolo '13

Радован Гајић

Песме

А ЖИВОТ...

А живот,
тако зна да поједе човека.
Гледаш у огледало
и мислиш:
па, овај огризак од јабуке
малочас сам бацио.
Ко ми га је сад на рамена
насадно вратио?

БАЛКОН НАД ТРГОМ

Требало би некако ставити богат рам,
као око најлепше слике у соби,
направити од тога места олтар какав има
сваки храм.

Одатле је, у име убијеног, наследник
кнез, казао,
док је шарени ћилим ограду красио:
– У дворану йозоришну нека сиђуће и моји
људи,
да чин иђрани у њима човека буди!

Одатле би речено, док је
ограду красио ћилим ткан у шарено:
– Здраво Срби! За рашт прошив нас све је
сјремно!
Рашто сијање већ нам је објављено!

Одатле,
над ћилимом што је граду шаренилом
грлио,
друг Тито је говорио:

– Друѓарице и другови,
народ је жртве положио, слободу и мир,
за будуће младосћи је изборио!

Требало би, једнога свечаног дана,
ставити преко ограде балкона зграде
Народног Позоришта онај дивни,
шарено ткани, ћилим народни,
за свагда, и велики рам уоколо,
да се – заувек – забележи
светиња тога, над тргом зборишта.
Требало би!

Или тамо негде, скривена,
чекају нова позоришта...
нова ратишта...?

недеља, 28. јун 1987.

Најомена аутора:

Из збирке „И подигох у зидовима бео
град“.
Балкон није рамом никада уоквирен.
Ћилим никада није поново стављен преко
ограде.
Висиле су кепецове ноге преко ограде.
Говорило се отуда и позвало се у крв.
Проливена, крв још не пресушује.
Ваљда и због насиља кључара над
Светилиштем.
Због насиља над балконом.
Само речи изговорене над ћилимом
чувају у себи силину светости.
недеља, 01. јул 2018.

ДРАГЕ ОЧИ

Сретао сам раније и друге које се тако зову.
Тако се звала девојчица у коју сам се по први пут у животу заљубио,
а никада јој то нисам рекао.

Али вечерас, ево Вас ...
после толиких деценија, –
као пре векова,
других душа
под другим именима
у царском Призрену, –
опет смо се срели
у далеком Торонту.

П. С.

Драге очи не читајте
ову песму погрешно.
Нисам у вами срео
своју стару љубав;
у вами сам, поново,
срео љубав.

П. С. = после свега

МИЛОЛЕТА

Она би да носи
сонет цео у коси!
И тако заносна
да шета са краја
на крај света.
Ex, та мала са кикама
милолета, милолета.
Где би она да ломи риме
тамо свемир ништи и
обнавља свет после света,
милолета, милолета;
Све је делове тела у песми
да спомене смела,
али о уснама ни шапатом
ама, ни словце није хтела.
Ex, та мала милолета, милолета...
без пољупца, у космосу
нема ни обнове света -
тамо где се љубав закорови,
у тој тужној трави
свемир све у забораву дави.
Милолета, милолета,

када бих о томе певао
ја бих са женских усана
уснама отирао сузе
да по њима само
лептирићи радости пузе.
Па, када се уштипци
са шпорета цврчањем огласе
море љубави преко усана
да простре своје таласе,
милолета, милолета...
Јел то беше пупак?
Беше, једног лета...

МРТВИ НЕ ВОЛЕ

Они који воле увек се враћају.
Мртви не воле. Мртви су волели.
Тада, док су били живи, научили су нас да
волимо.
Успоменом на љубав отварили су љубав у
нама.
Мртви се неће вратити никада.
Васкрсење и спасење само су рекламне
поруке,
да би се паре оствиле свештенику у
храму.
Свештеник мора да плаћа трошкове.
И свога живота и свог радног места.
Одавде се нико није спасао.

бекство у Египат, Васкрсење, Успење...
све је тобило под сумњивим околностима
и

са још сумњивијим сведоцима.
Ко је још новцем купио било какво
спасење?
Али живи, док год живе, не одустају од
љубави.
Чак и када се праве да су љубав
заборавили.
Мртви нека мирују као што и мирују,
у нашим сећањима.
Не сећају се мртви нас.
Ми се сећамо мртвих и себе да нас памте
са њима.

Воли живе и пусти да те живи воле.
Враћај се старим љубавима; не бој се
нових љубави.

Великодушност у љубависнага је која
обнавља свет живих.
Све друго су само знаци -
знаци од покрета тела,
знаци су од слова, знаци од слика,

знаци од тонова звука -
значи су којима се прикривају лажи;
од колевке ћа до гроба.

Једина истина јесте свет живих.
Свет у којем, као лептир на ветру,
дрхтим и данас када год да стихом
– онај, за кога си рекла да сам мртвав за
тебе -
пођем да се вратим теби.

О ХЕРОЈИМА

Обдан, младићима
старице казују песме о подвигима
heroја који се никада нису вратили.
Обноћ, код ватри
старци хрчу звуком прекланих снова.
За њих се говори да у својој младости
никуда нису отишли.
Они су они који су у детињству
пустили страх у своја срца.
Тамо су помрли.
Нису покопани да би могли
да их показају младићима.
Зато их хране, поје, утопљавају...
пустили су их и породице да запате.
На питања младића:

- Где су heroји који се нису вратили?
- старице одговарају:
- Боре се и сада ћо небесима.
- Да зауставе зло.

Ако ко упита: – Шта је доказ?
увек се нађе Стармајка да одговори:
– Песме, ћесме које вам казујемо.
Песме су доказ да су heroји још живи,
да се, још увек, не дају! И ови што хрчу,
ови су доказ да још живе они храбри
које су ови издали.

СРБИЈА

Да пишем да у Србији
нема слободе,
дал' би ти нешто ново
рекао роде?
Никаква, по том питању,
ово нису времена нова.
Ма, о томе је, давних година,
писао, још и чика, Змај-Јова.

У Србији само што се мења
то су називи улица,

имена властодржаца
и партијска знамења.
И веруј ми роде, ништа ту
нису криви они у власти.
Крив је обесни, дивљи народ
који, код сваке власти,
само сања како да се,
ма о било какав казан,
полtronски омасти.

Био сам у Србији,
Србија уопште није на робији.
У Србији све је слободно,
само се б-лудилом води
моје тужно племе
некосовски помодно.

УМЕСТО ПОЕТИКЕ

Када ме не буде,
тело у гробу када ми
у прашини нестане,
пажљиво!

Пажљиво
са прахом мога гроба.

Важни су стихови у тој
прашини уписаны
за ваша будућа доба.

ШЕСНАЕСТА И НЕКИ ДАН

У мени,
смежураном и поседелом,
виде старца на чијим је раменима
шездесет и добра нека, и да ми
лагано истичу дани мога века.

А мени је само шеснаеста
и дебели неки педесетгодишњи дан;
осмеси љупких жена оно су где
срце моје и сад налази смирајни стан;
сунце, уистину, промиче мало брже
и из сутрашињице прети неки
дуги, дуги сан.

Али, нека прети,
нака само прети и у сну
моја ће младост жудњом младости
животу да се свети.

БЕЛЕШКА О ПЕСНИКУ

Радован Гајић је рођен 1953. године у Книну.

Школовао се у Бањој Луци и Београду. Дипломирао је Историју уметности на Филозофском факултету у Београду. У Торонту борави од 1985.

Објављене књиге: *Кишиа Косова* (Никшић, 1989. и Торонто, 1998), *Уклейти лађар дунавски* (КИЗ Доситеј, Београд, 1990. и Београдска књига, Београд, 2005) *The Hostage of T. City* (Торонто, 1998), *Буу!* (Торонто, 1999), *Легенда о Срб* (Београд, 2003), *Тиховање речи* (Београд, 2004), *Сам са собом/Alone with myself* (Београд, 2006), *Сенка стиха* (Београд, 2007) *Матији Мандушица* (Торонто, 2007), *Живоји између две свиње – са Драђољубом Николићем* (Београд, 2008), *Са обала далеких* (Београд, 2011), *Чаролија за вечносит* (Београд, 2011), *Баштија изгубљене душе* (Београд 2013), *Песме лудила и наде* (Београд 2018)

Песме су му заступљене у разнородним антологијама.

За роман *Тиховање речи* добио је награду „Растко Петровић“.

Добитник је књижевне награде „Арсеније Чарнојевић“ за досадашње све- укупно стваралаштво.

Члан је Удружења књижевника Српске.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Године 1995. на Универзитету Гвелф, Онтарио, представио је своје ствара- лаштво, као гост-аутор, на одељењу за светску књижевност.

Од 1987. године, дуже од деценије, сарађивао је са Италијанским институтом за културу у Торонту.

Године 1998. White Pine Pictures из Торонта и Canadian Broadcasting Corporation, у режији Јанка Виранта, сачинили су полусатни документарни филм *Boat-swain* (*Бокун*) о песнику Радовану Гајићу. До сада је овај филм емитован на више од 90 канала широм америчког континента. У бившој Југославији, 1991. године, филм је приказан на Јутел ТВ.

Током 1990. и 2000. године, био је један од два члана селективне комисије Светског фестивала кратког филма у Торонту.

У цркви Светог Саве у Торонту, годинама је уређивао и водио месечни ауторски програм „Шта то увеке ради? Радован Гајић...“ Током више од деце- нију и по био је редовни сарадник листа и издавачке куће Епархије канадске Источник.

Са недељником Новине Торонто сарађује од оснивања.

Аутор је више сценарија за спектакл програме, документарне филмове, као и бројних каталогских уводника за разнородне ликовне изложбе.

Од 2016. године је подпредседник Српске националне академије Канаде у Торонту.

Другује са Весном, у радостима с њиховом кћерком Аном.